

„Mandátumunk a népek tanítvánnyá tétele erővel, szeretettel, józanul. A migránsok, menekültek nagyobb része muszlim. Az Isten által elhívott és megbízott keresztyének (különböző hátterűek) szerte a világban végzik feljűk is a biblikus, holisztikus missziót, komoly eredményekkel.”
Erő, szeretet, józanság ► 3. oldal

„Ferenc pápa szavai igazi adventi ajándékot jelenthetnek a vegyes házasságban élő testvéreinknek és mindnyájunknak.”
„A keresztség a döntő...”
► 4. oldal

„A teológián szobátársak is voltak, és közel négy évtizedes szolgálat után mindketten idén vonultak nyugdíjba, egyikük lelkész feleségével, Szabóné Piri Zsuzsánnával egyetemben.”
Szabó Vilmoséknál ► 8–9. oldal

Örömhír a fogságban ► 2. oldal
Black advent ► 3. oldal
A reformáció kincsei ► 5. oldal
„Mint az angyalok” ► 6. oldal
Díjazott evangélikusok ► 7. oldal
Baldog lelki szegények? ► 11. oldal

A település több épületével egyetemben a mézeskalácsból formázott evangélikus templom is ékesítette december 10-ig Gyöngön a lutheránus istenházát. A helyi Német Nemzetiségi Egyesület advent első vasárnapján negyedik alkalommal rendezte meg itt az Édes Gyöng mézeskalács-, illetve első alkalommal a Gyöngi életképek című babakiállítását. A megnyitón Kollár Zsolt lelkész köszöntötte magyarul és németül a mintegy háromszázötven főnyi gyülekezetet. (A kiállítás megnyitóról készült tudósítás a Duna Televízió december 15-én lesz látható az Unser Bildschirm című német nemzetiségi magazinban.)

Három irány – közös út

Féldőben a gyülekezeti és missziói osztály adventi sorozata

► **Kültéri betlehem állítása, adventi sorozat, úrvacsorai készletek – a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Országos Irodájának Gyülekezeti és Missziói Osztálya az adventi időszakban idén is kiemelten segíti a kistelepülések evangélikusságát.**

Kültéri betlehem

A gyülekezetek összefogására építve idén is az ország több településén állíthatunk fel új betlehemet. A gyülekezeti és missziói osztály megbízásából Pomuczné Domanovszky Éva által alkotott bábok számára ugyanis minden esetben a helyi gyülekezet tagjai készítik el a házat, amely aztán az elkövetkező években közösen hirdeti az *adventus Domini* üzenetét: hívogat, közösséget kovácsol, valamint találkozási helyül szolgál kicsik és nagyok, fiatalok és idősek közös öröme.

Németh Zoltán lelkész, osztályvezető a felállított betlehemekkel kapcsolatban elmondta: „Az a tapasztalat, hogy olyanokat is megállít, akik egyébként nem lépnek be a templom küszöbén. A gyülekezetek nem egy esetben rendeznek programokat a kültéri betlehemnél, hogy így szólítsák meg a település lakosságát.”

Idén hat településen – Gyónon, Domonyban, Porrogszentkirályon, Takácsiban, Cinkotán, Gyomaendrődön – adtak át „evangélikus betlehemet”.

Adventi sorozat

Mi a közös evangélikus szempontból az alábbi településeken: Dunaegyháza, Gérce, Kissomlyó, Erdőkertes, Sánd, Porrogszentkirály, Barlahida, Szentes, Nagymányok és Baja? Első-

sorban az, hogy mindenütt kis létszámú a helyi evangélikusság.

„A helyszínek kiválasztásakor az volt az alapvető szempontunk, hogy olyan evangélikus közösségeket keressünk fel, ahol a nagyobb gyülekezetektől eltérően kicsi az ifjúság, így

FOTÓ: GALAMBOS ADÁM

nem tudnak önálló adventi sorozatot tartani. Célunk, hogy számukra nyújtsunk közösségi élményt – mondja Németh Zoltán. – Az adventi sorozat ezáltal kifejezi azt is, hogy az országos iroda is számon tartja őket.”

A Balogh Éva (a gyülekezeti és missziói osztály gyülekezeti referense), Németh Zoltán és Völgyessy Szomor Fanni énekesnő szolgálataival zajló adventi sorozatnak része az ének, a meditáció, az istentisztelet, a közös beszélgetés és a meghitt együttlet, lehetőséget adva a közösségépítésen kívül az egyéni elcsendesedésre is.

Az eddigi tapasztalatokat az osztályvezető így foglalja össze: „Az

összejövetelek különlegessége, hogy nemcsak ökumenikusak – az adott település összes felekezete képviselti magát rajtuk –, hanem missziói alkalmak is. Ezekre ugyanis – köszönhetően a megszólításnak és a felépített program színvonalának – azok is eljönnek, akik kimondottan istentiszteletre nem mennének.”

A helyi gyülekezetek az előadások után szeretetvendégséggel készülnek, így biztosítva a kötetlen együttlet, a közös beszélgetés örömét. A sorozat még nem ért véget, hiszen karácsonyig Boba, Rábaszentandrás, Szilsárkány és Pitvaros lakosságához is elmennek a szolgálattevők.

Úrvacsorai készlet

Vannak gyülekezetek, speciális istentiszteleti helyszínek, ahol nehézséget okoz az úrvacsorai készlet beszerzése. Az igényt felismerve Balogh Éva gyülekezeti referens idén is koronghoz ült, hogy agyagból formázza meg a kelyhet és a paténát. „Az a célunk, hogy a kisebb gyülekezeteknek se okozzon nehézséget a saját úrvacsorai készlet beszerzése” – fogalmaz.

Idén tizenhat készletet készített el. „A teljesen egyszerű formavilágú hagyományos úrvacsorai készlettől a díszített sokféle készletet készítetek, hogy a gyülekezetek kiválaszt-hassák a számukra közel állót, amelyet valóban a sajátjuknak éreznek” – mondja az alkotó. Balogh Éva kiemelte, hogy az úrvacsorai készletek a gyülekezeti és missziói osztálytól a jövőben is igényelhetők, igyekeznek kielégíteni az igényeket.

■ G. Á.

Az Isten adventje

■ SZENCZI LÁSZLÓ

Az aratás elérkezik a maga idejében, és azt meg kell várni, mondja Jézus a magától növekedő vetés példázatában (Mk 4,26–29). Elsősorban miniket akar ezzel megtanítani a türelmes várakozásra.

Hiába akarnánk erőszakosan siettetni, hogy Isten országa teremjen! A szántó-vető ember is, ha elvégzte a magvetés munkáját, nem tehet egyebet, mint hogy várakozik. Ami hátravan még, az nem az ő dolga már. „Magától terem a föld” – mondja a példázat. Legfeljebb annyit tehet a földműves ember, hogy ki-kijár a bevetett táblához, és örül annak, hogy sarjad a vetés füve, hogy nő a kalász, hogy érik a szem, egyszerűen: hogy hirdeti egyik jel a másik után az aratás közeledését. De nem siettetheti azt egy nappal sem. Várnia kell rá.

Isten is kivárja az ő aratását. Ő sem ugorja át a magvetés és az aratás közötti időt, hanem hagyja lassan eltelni, hogy majd a végén arathasson, és örvendhessen munkája gyümölcsének.

Egyéni életünknek, családi életünknek, nemzeti életünknek, az egész emberiség történetének, sőt a világmindenség létének is az ad értelmet, hogy van előttünk egy dicsőséges ígéret, amelynek sóvárgó vágyakozásainkkal nekifeszülhetünk. Istennek is megvan a maga adventje. Ő is várja aratásának eljövendő napját.

Nyilvánvaló, hogy egészen más az Isten adventje, mint a mienk. Nekünk várunk kell, hogy Isten hozza el számunkra ígéreteinek beteljesedését, ő ellenben ura a saját szavának és szándékainak: maga váltja őket valóra. Azért várakozik Isten maga is, hogy ezzel nekünk adjon időt. Így nekünk is részt ad benne.

Isten várakozása azt jelenti, hogy még van alkalmunk ráeszmélni az ő akaratára, magunkévá tenni azt, engedelmesen elindulni annak irányába és öntudatosan végigjárni útját.

Ez időbe, várakozásba, türelmebe kerül! Milyen sokáig tart néha, míg egy-egy emberi szív meghallja Isten elhívó szavát! Mintha mély álomba volna merülve, újra meg újra szólógnatnia kell Istennek, míg végre felébred a szavára. Olyanoknál is, akik a látszat szerint komolyan hallgatják Isten beszédét, milyen sokszor egészen kárba vesztettek látszik az isteni szó hirdetése számukra, és milyen sokáig tart, míg végre igazán felfigyelnek, és észreveszik, hogy Isten csakugyan mond nekik valamit, kínál nekik valamit, akar velük valamit! Mennyi türelmes várakozásba kerül egy-egy embernek a megtérése!

Ha Isten százszor megmutatta már irántunk való hűségét, és megszabadított bajaink, nyomorúságaink egész sorától, a százegyedik alkalommal is rákezdünk a kesergésre, panaszkodásra, zúgolódásra, mintha még soha semmit nem tapasztaltunk

volna az ő kegyelméből! Sokáig, nagyon sokáig tart, amíg megszilárdul az emberi szívben a hit, és amíg a világ hazugságainak hátat fordítva meg tudja öldökölni magában a kísértésre könnyen hajló őembert!

De Istennek van türelme kivárni az eredményt. Munkatársaiul választott bennünket munkájának véghezvitelében. És türellemmel kivárja az időt, amely ehhez szükséges.

Isten nemcsak a magunk üdvösségének dolgában akar bennünket így foglalkoztatni, hanem egymás üdvösségének munkálására is fel akar használni. Üdvözítő munkája nem varázsütésre, egy szempillantás alatt jut el minden szívhez. Másfajta vezetéken, nagy ellenállású, rossz vezetőképességű anyagból készült hálózaton át terjed tova az Isten munkája. Csak nagyon lassan terjed ezért, és sok türelem kell hozzá, míg egész útját bejárja! A mi egymásra gyakorolt hatásunk és egymás életében elvégzett szolgálataink szálaiból áll ez a vezeték. Szívről szívre szállhat csak tovább az üdvösség boldog felismerése.

Ki-ki amit kapott, azt adja tovább; tegyen róla bizonyosságot, hirdesse és terjessze! Így használ fel Isten bennünket munkatársaiul mások javára. De ehhez is megint mennyi idő kell! Azért is sok idő kell hozzá, mert mi magunk is nagyon lassan in-

Isten várakozása azt jelenti, hogy még van alkalmunk ráeszmélni az ő akaratára...

dulunk el, amikor Isten küld. Nehézes és lassú a mi emberi szolgálatunk, amelyre Isten rábízta az ő ügyét. De van egy nagy előnye: így éppen a mi sok gyengeségünk révén mutatkozik meg Isten titokzatos ereje.

Ezért van Istennek is adventje, amely az ő aratásának boldog és dicsőséges napján majd átmege a beteljesedésbe. Isten úgy rendezte el terveit, hogy munkáját jó nagy részben a mi imádságainkra adott válaszként végzi el. Azt mondta egyszerűen valaki: „Dolgozzál úgy, mintha minden rajtad fordulna meg, és imádkozzál úgy, mintha minden Istenen fordulna meg.” Nagyon mély igazságot kifejező, szép mondás. Az imádság is szolgálat, amelyet Isten tőlünk vár.

Csodálatos az Istennek ez az adventje, ez a türelmes várakozása – miérettünk. Még mindig tart az Isten adventje, Ő még most is vár! Hívogat és serkent most is, és türelmesen folytatja munkáját addig, míg el nem jön az aratás napja.

Ne álljunk útjába késleltető akadályokként! Hajtson, növekedjék és érleljék bennünk az ő vetése, hogy lássa: nem hiába vár az aratásra.

„A keresztség a döntő esemény”

Ferenc pápa előremutató kijelentése a római evangélikus egyházközösségekben tett látogatásakor

► Úgy tűnik, a sajtó ingerküszöbét nem érte el a rendkívül népszerű és mély empátiával megajándékozott római katolikus egyházfőnek az a kijelentése, amelyet akkor tett, amikor meglátogatta az olasz fővárosban élő evangélikusokat. Nekünk annál inkább hírt kell adnunk róla.

■ D. SZEBIK IMRE

Már önmagában örömdetes a pápa látogatása a reformáció kezdetének öt-századik évfordulójára készülők evangélikusoknál. Igaz, ezt két elődje – II. János Pál és XVI. Benedek – is megtette. Ferenc pápa látogatásának ezúttal a vele folytatott beszélgetés ad különös jelentőséget. Miután együtt imádkozott az evangélikus egyházközösség vezetőivel s híveivel, a pápa beszélgetésre és kérdések feltételére is lehetőséget kínált. Az egyik résztvevő a vegyes házasságban élők közös úrvacsoravételének lehetősége után érdeklődött...

Ferenc pápa válaszában az *Efezusi levél* 4,5. versét idézte: „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.” Majd így folytatta: „Ebből vonjon le Ön következtetéseket. A keresztség a döntő esemény. Ha ugyanabban a keresztségben részesültünk, együtt kell járnunk. Ha Önök együtt imádkoznak, növekszik, erősödik ez a keresztség; ha gyermekeiket tanítják, kicsoda Jézus, miért jött, mit cselekedett, akkor ugyanazt teszik, akár evangélikus, akár katolikus nyelven, mert ugyanaz a válasz.

A különbségek a felekezetek között csak nyelvi jellegűek, de a tartalom ugyanaz. A tanítást nehéz megérteni, s a tanítás azoknak a feladata, akik ebben kiismerik magukat. Az élet nagyobb, mint a teológia, nagyobb, mint a tanítás magyarázata és értelmezése” – fogalmazott Ferenc pápa.

A testvéreknek, akik azt kérdezték, hogy részt vehetnek-e az eucharisztiaiban, illetve az úrvacsorában, a pápa megerősítette: „Beszélje meg az Úrral, és lépjen tovább előre!”

Ez nem kevesebbet jelent, mint az egyén komoly és mély önvizsgálatát, amely katolikus oldalról döntő feltétele (kritériuma) a részvételnek az egyházi tanítás iránti engedelmességgel szemben. Ezzel megnyílt az ajtó a személyes döntés alapján az úrvacsorai közösségekben való „vendég-részvételre” a kölcsönösség jegyében. Ezt akként érthetjük, hogy a keresztség, mint az egység szentségi közössége, elegendő feltétele a közös úrvacsoravétel ünnepelésének a vegyes házasságban élők számára.

Ferenc pápa megnyilatkozása mély lelkipásztori tapasztalatát tükrözi. Ismert előtte a házasság, a család váltsága, a válások magas aránya. Együtt keresztyén meggyőződésünk, hogy a közös úrvacsora, az eucharisztia szentsége a megbocsátás kölcsönösségében megtartó erőt hordoz a szoros és életre szóló összetartozás jegyében.

A közösen elfogadott keresztség szentségének – pasztorális megfontolásból fakadó – teológiai hangsúlyozása reményt ad arra, hogy egy napon lehetőség nyílik a fenntartás nélküli, jó lelkiismerettel átélte közös eucharisztia-ünnepelésre a kenyér és bor színeiben.

Valóban igaz, amint Ferenc pápa is hangsúlyozta: az élet több s nagyobb, mint a tanítás magyarázata. Annál is inkább, mert az eucharisztia az Úr (titkainak) ünneplése, a vele való közösség közös öröme.

Ferenc pápa szavai igazi ádventi ajándékot jelenthetnek a vegyes házasságban élő testvéreinknek és mindnyájunknak.

A szerző nyugalmazott evangélikus püspök

Konferencia az Európai Parlamentben a keresztyénüldözésről

► Magas szintű találkozó keretében foglalkozott az Európai Parlament (EP) a világszerte erősödő keresztyénüldözéssel december 1-jén Brüsszelben. Az Európai Parlament által szervezett és az Antonio Tajani alelnök által egybehívott konferencián európai egyházi szervezetek képviselői és jelentős egyházak vezetői is részt vettek.

Az Európai Egyházak Konferenciájának (CEC) elnöke, Christopher Hill nyitóbeszédében a keresztyéneket sújtó üldözés és erőszak kapcsán két személyes élményéről számolt be. Beszélt egy keresztyének lakta, marginalizált malajziai faluban tett látogatásáról, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra is hiányzik, illetve utalt arra a nigériai régióra, ahonnan jószerével az összes keresztyén eltűnt a Boko Haram üldözésének következtében.

„A keresztyénüldözés nem egyszerű, és a formája sem egységes – hangsúlyozta Hill. – Különösen ott, ahol az ISIS és az általa terjesztett

ideológia teret nyer, a keresztyéneket egyértelműen üldözés éri, templomaikat lerombolják, és a keresztyénség bölcsőjének ősi templomait teljes pusztulás fenyegeti.”

Más résztvevők arra figyelmeztettek, hogy a világ egyes vidékein a keresztyénség teljesen eltűnhet. A vég-szükségben lévő egyházat támogató segélyszervezet képviselője, dr. John Newton felhívta a figyelmet arra, hogy az aktuális konfliktus nyomán hétszáz ezer szíriai keresztyén, azaz a teljes közösség fele hagyta el hazáját. Azt is megemlítette, hogy Irakban már csak háromszázezer ke-

resztyén maradt az elmúlt évtized vizsálya következtében. A konferencián szakértők ismertettek esettanulmányokat a balkáni országokból, Pakisztánból, Irakból és Eritreából.

A résztvevőket mélyen megérintette a hitéért megkínzott Helene Berhane személyes története. Az eritreai keresztyén nőt letartóztatták, és egy konténerben tartották fogva csak azért, mert nem volt hajlandó aláírni a keresztyén hitének megtagadását igazoló dokumentumot. Az Amnesty International közbenjárására Berhane végül kiszabadult, és ma Európában él.

Zárszavában az Európai Parlament elnöke, Martin Schulz biztosította a résztvevőket és a nyilvánosságot is arról, hogy az EP „minden tőle telhető megtesz a keresztyének védelmében”.

Forrás: ceceurope.org, reformatus.hu, Zsinati Hivatal Külsőügyi Iroda

Színek és egyházak harmóniája

Egyedülálló prédikációskötet a Luther Kiadótól

► Hány percet beszélhet egy lelkész a szószéken? Igényli-e egy lelkipásztor a visszajelzést a hívektől? És mennyire kötött vagy szabad a prédikáció egyes felekezetekben? – ezekre a kérdésekre is választ kaphattak az egybegyűltek november 25-én a *Színek harmóniája* című ökumenikus igehirdetés-gyűjtemény bemutatóján.

Egyedülálló könyvet tarthattak kezükben az érdeklődők az Evangelikus Hittudományi Egyetemen (EHE). Olyan ökumenikus prédikációskötet-re ugyanis még nem volt példa, melybe hat különböző keresztyén felekezet hatvanöt lelkésze írt volna.

A hatvanöt igehirdetés az evangélikus perikóparendet követi, így advent első vasárnapjától haladva olvashatjuk az írásokat, kiegészülve az ünnepi – karácsonyi, vízkereszt, pünkösti, húsvéti – prédikációkkal is.

A *Színek harmóniája* bemutatóján a testvéri közeledés jegyében Gáncs Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke, Steinbach József, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke és Lukács László piarista szerzetes, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola professor emeritusa vett részt. A kerakasztal-beszélgetés vendégei – Kézdi Beáta újságíró, az Evangelikus Információs Szolgálat munkatársának a vezetésével – kulisszatitkokat is elárultak, a prédikációra való készüléstől az igehirdetés nehézségein át egészen az igehirdetés utáni visszajelzésekig.

„Egy-egy igehirdetés után lelki-gondozásra szorul a lelkész” – mondta ironikusan Steinbach József püspök –, mivel a hívők ma már a kézfogáson és a „szép volt!”-on kívül nem nagyon beszélnek a prédikáció rájuk gyakorolt hatásáról. A következő hét közepén talán már az ígére sem emlékeznek sokan – tette hozzá Gáncs Péter. A lelkészeknek pedig – mint kiderült – hiányzik a visszajelzés. Ugyan a szószékről folyamatosan figyelik a hívők reakcióit, ez mégsem ér fel egy-egy jó szándékú kritikával vagy építő, dicsérő mondattal.

A három meghívott vendég abban is egyetértett, hogy „a kevesebb több”, tehát a prédikáció nem lehet hosszabb tizenöt percnél. Bár a perikóparend csupán az evangélikusokat és a katolikusokat segíti – a református lelkipásztorok szabadon prédikálhatnak –, az újfent közös pont

volt, hogy mindannyian vázlatból beszélnek. Mint mondták, a hívő megérzi, ha felolvasott, nem átélte szöveget hallgat, és akkor rögtön be is zár. Gáncs Péter hozzátette, hogy Németországban egy továbbképzésen korábban azt tanították: írja le a prédikációját, de az elkészült szöveget már ne vigye fel a szószékre. Így a gondolati egységek megvannak a lelkész fejében, de lehetősége van váltani, improvizálni is.

A kötet szerkesztője, Szabó Lajos, az EHE rektora elárulta, hogy az ígéket ő választotta a lelkészekhez. A most megjelent gyűjteménnyel a cél az lenne, hogy ne csak a lelkipásztorok vagy teológusok vegyék a kezükbe, hanem felekezettől függetlenül azok a hívek is, akik valamiért nem tudnak eljutni a templomba, illetve akik egy-egy írott igehirdetésben is szívesen elmélyülnének. A prédikáció táplálék, célja pedig, hogy általa épüljenek és megmozduljanak a hívek – hangzott el Lukács László professzortól.

Kendeh K. Péter, a Luther Kiadó igazgatója, a kötet felelős kiadója

pedig hangsúlyozta: számára izgalmas tapasztalat lesz, hogy a kötetben mennyire találják meg a mai emberrel a hangot a különböző felekezetű lelkipásztorok.

„Külön öröm számomra, hogy ez a könyv már most, a reformáció kezdetének öt-századik évfordulója előtt megjelent, mutatva azt, hogy ennyi felekezet tud együtt gondolkodni és megjelenni egy kiadványban” – zárta a beszélgetést Gáncs Péter.

Forrás: Evangelikus.hu

Színek harmóniája. Ökumenikus igehirdetés-gyűjtemény. Szerk.: Szabó Lajos. Luther Kiadó, Budapest, 2015. Ára 2100 forint.

Steinbach József, Gáncs Péter püspök és Lukács László professzor a könyvbemutatón

HIRDETÉS

KÖTŐSZÓ
Evangelikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Keresztyénség és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez, következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Megjelent A reformáció kincseinek első kötete

► **A reformáció kincsei** címet viseli az a háromkötetes könyvsorozat, amelynek első darabja a napokban jelent meg. A kötet szerkesztői és a koncepció megálmodói, **Kovács Eleonóra**, a Magyar Nemzeti Levéltár főlevéltárosa, egyházunk gyűjteményi tanácsának elnöke és **Kollega Tarsoly István** történész, már nem először foglalkoznak – együtt és külön is – evangélikus témával könyveikben. A kiadvány az állami Reformáció Emlékbi-zottság támogatásával látott napvilágot a Tarsoly Kiadó gondozásában.

A SZARVASI EVANGÉLIKUS ÖTEMLŐM BELSŐ TERE

A kötet szerzői között számos ismert név, a téma szakértői szerepelnek. A teljesség igénye nélkül: **Csepregi Zoltán**, **Fabiny Tamás**, **Hafenschner Károly**, **Ittész János**, **Reuss András**, **D. Székely Imre**, illetve az országos és vidéki evangélikus gyűjtemények munkatársai, valamint neves történészek – **Fazekas István**, **Monok István**, **Pálffy Géza**, **Soós István** – vannak a szerzők között.

A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulója alkalmából megjelenő könyvsorozat összefoglalja a (történelmi) Magyarország protestáns egyházainak történetét. Az első kötet – az időrendnek is megfelelően – a lutheri reformáció kezdetét, magyarországi elterjedését, önálló felekezetté válását tárgyalja, majd a Magyarországi Evangélikus Egyház történetét mutatja be.

A történelmi fejezetek rövid áttekintést adnak az egyház életében lényeges eseményekről, az egyházszervezet létrejöttéről, az evangélikusok életét szabályozó törvényekről, az egyház tanításáról, jellemzőiről, de mindezt nem elszigetelten, hanem a magyar történelembe ágyazottan.

Az áttekintés az összefoglaló jellegű nagyobb, illetve részleteket, érdekességeket kifejtő kisebb terjedelmű szövegek segítségével – utóbbiakban egy-egy kulcsfontosságú esemény, személy, épület, irat, tárgy, műalkotás, intézmény stb. köré szervezve a mondanivalót – halad előre a reformáció történetében egészen napjainkig.

A könyv elsősorban köz- és egyháztörténeti megközelítésű, de a szerkesztők igyekeztek az irodalom, a képzőművészet, a zene, az építészet fontos eredményeit is megjeleníteni. A cél nem a tematikai egység, hanem az időrend, a változás bemutatása oly módon, hogy a képzeletbeli „idővonalon” mindig az éppen abban a korban kiemelkedőről szóljanak.

A szerkesztők célja az volt, hogy ne csak összegezzék a legfontosabb történelmi eseménye-

EKKÖVES KEHELY (SOPRON)

ket, hanem a ma élő közösséget is bemutassák, s ne csupán az egyház egészét érintő tények, hanem a helyi közösségek története is legyen jelen. Iskolák, régiók, illetve a gyűjteményekkel

SIREMLÉK A LŐCSEI TEMETŐBEN

bíró nagyobb evangélikus központok históriájának ismertetése szolgálja ezt a célt. Mivel – terjedelmi okokból – minden gyülekezetéről nem eshet szó, vannak helyszínek, amelyek egy-egy képpel szerepelnek.

Számos színes illusztráció teszi érdekesebbé és szemléletessé az egyháztörténet fejezeit. Épületek, szobrok, festmények, levéltári dokumentumok, tárgyak fotóreprodukciói, képeslapok, az egyháztörténet szempontjából érdekes, még nem publikált fényképfelvételek láthatók a lapokon, egyházi és világi gyűjteményekből, magánszemélyek kollekcijából egyaránt.

A kötet írásos anyaga, illusztrációi, valamint az ajánlott irodalom egységet alkot. Az ajánlott olvasmányok összeállítása a szerzőkkel közös munka. A szerkesztőket az a cél vezérelte, hogy az írásokkal kapcsolatos, esetleg kevésbé kifejtett részletek iránt érdeklődők segítséget kapjanak a további információk megszerzéséhez.

Néhány érdekes téma a kiadvány lapjairól: liturgikus öltözékek, jelképek; modern szakraális építészet; az új anyakönyvi adatbázis; **Lux Elek** Luther-szobra, a Rákóczi úti Luther-ház története; ipar, egyházi jótékonyosság, ismert evangélikus vállalkozók; a Luther-rajzfilm és előzményei; a Luther-végrendelet története; **Pecz Samu** és a fásori gimnázium tervrajzai; Luther-emlékművek; építáfiumcímer a Felvidéken; szószékoltárok és karzatfestmények; írók.

A könyvsorozat az alkotók reményei szerint nem csupán az egyház tagjainak érdeklődését kelti fel: szerkesztői, szerzői szeretnék, ha az

A SZARVASI EVANGÉLIKUS ÖTEMLŐM

egyháztörténet iránt érdeklődő nem evangélikusok is érdekes és fontos megállapításokat találnának a kötetekben, s azoknak az érdeklődésére is számítanak, akik talán először vesznek kezükbe az evangélikus egyház életét bemutató művet.

A sorozat címe a reformáció kincseire utal. Valóban a pozitív, előrevivő példákat, a kulturális, tudományos eredményeket, a maradó művészeti alkotásokat veszik sorra a szerkesztők. A történelmi részek tárgyalásakor azonban nem hallgatták el az egyház történetének

A vizsolyi Biblia előtt négy évvel...

► 1586-ban jelent meg Debrecenben **Félegyházi Tamás** Újszövetség-fordítása. A fordító meghalt, mielőtt munkáját befejezte volna, ezért **Júdás Levelét** már **Gönci Fabricius György**, a város vezető lelkésze, tiszántúli református püspök fordította, s ő írta meg a könyv előszavát is. Két latin alkalmi vers is áll a mű előtt, az egyiket **Gyulai János** debreceni rektor, a másikat **Félegyházi István**, a fordító öccse szerezte.

A **Félegyházi** család tagjai jómódú debreceni polgárok voltak; nevüket onnan kaphatták, hogy Biharfélegyházról származtak. Tamás és István édesapja minden valószínűség szerint az 1565 elején elhunyt **Félegyházi Bertalan** lehetett. A testvérek között nagy korkülönbség volt, István kései gyerekként született, apja meg is halt a születése előtt, ezért bátyja nevelte föl.

A bibliafordító **Félegyházi Tamás** az 1540-es első felében látta meg a napvilágot. Debreceni tanulmányai után 1563 és 1567 között Németországban tanult, az Odera menti Frankfurt, illetve Wittenberg egyetemén. Hazatérve egy évig a mezőtúri iskola rektoraként dolgozott, innen hívta meg 1568-ban szülővárosa, hogy a református kollégiumot vezesse. 1570-ben rövid időre diákjaival együtt Kolozsvárra távozott, de már 1571 elején visszatért.

Melius Juhász Péter halála után – az elhunyt végakarata alapján – Debrecen lelkésze lett. Korán megözvegyült, de nem nősült újra, elhatalmasodó szembaja (valószínűleg szürke hályog) miatt kései műveit már csak diktálni tudta. Annak a pestisjárványnak lett az áldozata, amelynek a cívisvárosban 1585 végén volt a csúcspontja. Bibliafordításán kívül egy teológiai munkája és egy katekizmusa maradt az utókorra.

Az **Újtestamentum** megjelenését a nyomdász, **Hoffhalter Rudolf** már egy 1585-ben megjelent kiadványában beharangozta. A kész mű nagy mennyiségű kommentárt tartalmaz a lapok szélén, és sűrűn feltűnteti a párhuzamos bibliai helyeket. Egyedül János **Jelenéseihez** nincs kommentár, ezt a fordító már nem készíthette el, s a hiányt Gönci Fabricius György sem pótolta. Az apostoli levelek előtt egy második címlap is található a könyvben, talán azért, hogy két kötetbe lehessen kötetni.

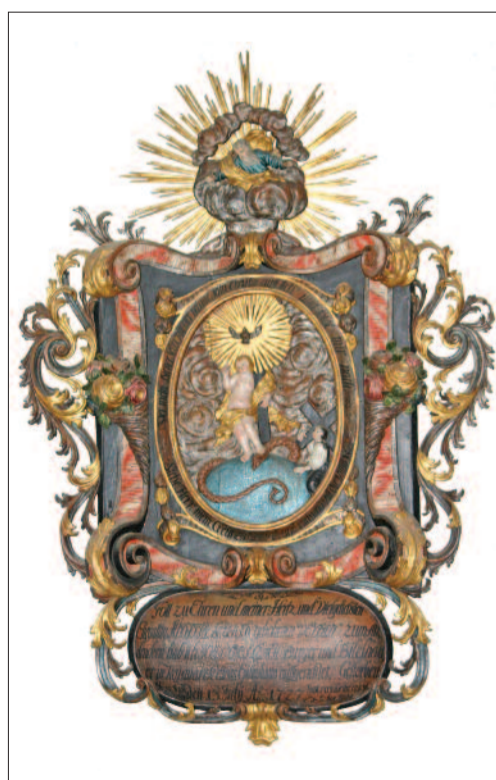
A debreceni Újszövetség-fordítás ugyanabban az esztendőben látott napvilágot, amikor a vizsolyi Biblia, az első teljes Szentírás szövege nyers formában összeállt. Ebben az időben ugyan még nem volt egységes, országos egyházszervezet, de a protestánsok tudtak egymás irodalmi vállalkozásairól.

Ráadásul több dolog is összeköti a két nyomtatványt. **Félegyházi Tamás** 1564-ben **Károlyi Gáspár** öccsével, **Miklóssal** együtt iratkozott be a wittenbergi egyetemre. **Gyulai János** debreceni rektor – az egyik üdvözlővers írója – jól ismerte a főnemes **Mágoecyákat**, a teljes bibliafordítás pártfogója. **Gönci Fabricius György** (az **Újtestamentum** befejezője és kiadója) nevének első tagja pedig arra utal, hogy Göncön született, s rokonságán keresztül tartania kellett a kapcsolatot a szülővárosával, ahol akkor **Károlyi Gáspár** volt a lelkész.

Ezek után logikus lenne, hogy **Károlyiék** beépítsék **Félegyházi** szövegét a maguk verziójába, ennek azonban – összehasonlítva a két fordítást – nincs nyoma. A kommentárok is teljesen mások, a debreceniben sokkal több párhuzamos bibliai hely van megjelölve. A magyarázat talán az lehet, hogy az 1586-os **Újszövetség** egy szűkebb, művelt réteget szólít meg; ezt támasztják alá a latin nyelvű üdvözlőversek, s hogy az ajánlása elsősorban a debreceni városi tanácsnak szól.

További kutatásoknak kell kideríteniük, hogy **Félegyházi** valóban görögből fordított-e, ahogyan könyvének címlapja állítja. A tapasztalat azt mutatja, hogy általában eredeti nyelvek alapján készült latin fordítások állnak ilyenkor a háttérben. Tisztázatlanok még a lapszéli kommentárok forrásai is, ez esetben is az európai kommentárirodalmat használhatta a szerző. S végül nem ismeretek annak a körülményei, miért maradtak félbe 1609-ben az **Újtestamentum** második, javított kiadásának munkálatai. Talán **Szenczi Molnár Albert** 1608-as hanaui Bibliájának példányai érkeztek meg Debrecenbe, s ezért mondtak le **Félegyházi Tamás** művének újbóli megjelenetéséről.

■ SZABÓ ANDRÁS

EPITÁFIUMCIMER A KESMÁRKI EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN

kevésbé fényes szakaszait sem, hiszen ezek is hozzátartoznak a nagy egészhez.

A kiadványt december 10-én mutatták be a Magyar Nemzeti Múzeum dísztermében.

■ E. É.

A kötet megrendelhető, illetve információ kérhető a kiadó e-mail-címén: tarsolykiado@gmail.com.

HIRDETÉSEK

Fassang László orgonakoncertje

Szeretettel invitáljuk *Fassang László* orgonaművész decemberi lemezbemutató, adventi koncertjére. Műsoron: *Bach* orgonaművei; *Fassang László* improvizációi. Időpont: december 19., 18 óra. Helyszín: Cegléd, evangélikus templom, Szabadság tér 5.

Alma és fája

Kossuth rádió, december 24., 15.10

„*Gáncs Péter* evangélikus elnök-püspökkel és *Kristóf* fiával, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet kommunikációs igazgatójával advent idején találkoztam, hogy beszéljünk a szó erejéről, a cselekvő szeretetről, a nemzedékről nemzedékre hagyományozódó hivatástudatról, a megtartó örömről és az öröm megtartásának krisztusi módjáról.”

Szerkesztő-műsorvezető: *Stifner Gábor*

Lemezbemutató koncert

Várakozás – dalok és gondolatok *Kudlik Júlia* és *Szvorák Katalin* előadásában. *Kudlik Júlia*, a Magyar Televízió örökös tagja és *Szvorák Katalin* Kossuth-díjas énekművész adventi lemezbemutatója lesz a budapest-fasori evangélikus templomban (VII. ker., Városligeti fasor 17.) december 19-én 17 órakor. A belépés díjtalan!

„Amit az ünnep előtt adsz az ünnepre, az jobban gyarapít téged, mint amit az ünnep egyszeri alkalommal képes lesz neked nyújtani.” (*Antoine de Saint Exupéry*)

KÉSZ-fotópályázat

A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének erzsébetvárosi csoportja fotópályázatot hirdet *Erzsébetvárosi keresztény értékei* címmel. A pályázaton az alábbi két kategóriában lehet indulni: Erzsébetvárosi keresztény építészeti, művészeti és képzőművészeti értékei; az erzsébetvárosi keresztény egyházak közösségi élete, értékei (mindennapi közösségi élet, sajátosságok, egyedi programok, ünnepek).

A részletes feltételek a www.keesz.hu és a www.rozsaktere.hu honlapokon olvashatók.

Ökumenikus találkozó

Minden hónap harmadik vasárnapján 17.30-kor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházában (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácssteremben *Az egyház egységéért* – az év egészében gondolat jegyében.

A december 20-i téma: *A közösségem értékei*. Előadó: *Biczó Dénes* ügyvezető titkár. A teljes liturgiájú istentiszteleti szolgálat központi üzenete: *Az inkarnáció ajándékai* (Jn 1,14a). Szolgálattevő: *prof. dr. h. Széchy Béla József* evangélikus lelkész.

Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokolára, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait és barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend

Kövessen bennünket az interneten is: evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal, lelki táplálékkal, friss hírekkel, érdekes interjúkkal, véleményekkel, videókkal és képekkel várja Önt a Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

Gondviselésben, aggodalmaskodás nélkül

Interjú Szabó Vilmos Bélával

► **Felsorolni is nehéz, mennyi tisztséget viselt gazdag és szerteágazó pályája alatt Szabó Vilmos Béla, a Paksi Evangélikus Egyházközség augusztusban nyugalmazott lelkésze. A Tolna-Baranyai Egyházmege volt esperesétől nemcsak a lelki, de a testi és a politikai aktivitását is megirigyelhetnék a fiatal kollégák. Munkásságának elismerésül Paks Város Önkormányzatának Képviselő-testülete Pro Urbe emlékérem kitüntetésben részesítette. Lapunk változatos életútjáról és közéleti tevékenységéről kérdezte az örökifjú lelkész.**

– Elsőként arra kérem, a családi háttéréről, tanulmányairól beszéljen! Hogyan választotta a lelkészi pályát?

– Pustavámon születtem, lelkészcsalád ötödik gyermekeként. Az általános és középiskolát Nyíregyházán végeztem, diákkoromban aktívan sportoltam és zenét tanultam. A gimnáziumi évek alatt tevékenyen részt vettem a gyülekezet ifjúsági életében. Lelkész édesapámat gyakran elkísértem szolgálati útjaira a nyíregyházi bokortanyák világába. Érettségi előtt döntöttem úgy, hogy jelentkezem a teológiára. Ezt az elhatározásomat a gimnázium tanárainak egy része erősen nehezményezte, és ettől kezdve megváltozott a légkör körülöttem. Érettségi után folytatódott a nehézségek, amikor már felvett teológushallgatóként behívtak két évre katonának. Így csak 1972-ben kezdhettem el a teológiai tanulmányaimat.

– *Melyek voltak lelkészi pályájának állomásai, szolgálati helyei? Milyen tapasztalatokkal, tanulságokkal gazdagodott?*

– 1977-ben avattak lelkésszé Nyíregyházán. Kihelyezett segédlelkészként első szolgálati helyemen rögtön héttemplomos pap lettem. A kertásvasprémgalsai nagy szórványterület gondozásában sokat jelentett a családi háttér, tapasztalat. Hálával tartozom *Sikos Lajosnak*, az akkori pápai esperesnek, aki atyai szeretettel támogatt és segített. Nagy jelentősége volt az akkori időkben, hogy egy szolgálati Trabanttal járhattam körzetemet.

Első parókusi helyem is – ide 1979-ben iktattak be – több települést foglalt magába: Bakonytamásit, Bakonyszenteslázst, Zircet és ezek szórványait. Mindezek ellenére sokat helyettesítettem a környező gyülekezetekben. A lelki munkán túl kihívást jelentettek a szükséges építési, felújítási,

si, korszerűsítési feladatok, például a zirci protestáns templom építése.

1980-ban kötöttem házasságot *Pintér Lilla* evangélikus kertészmérnökkel, három fiúgyermekünk született.

Második parókusi szolgálati helyemen 1985-ben iktattak be. Itt, Hartán éltem át a rendszerváltás pezsdítő időszakát, amely sok lehetőséget adott a gyülekezet keretein túlmutató terveim megvalósítására. A rendszerváltás után a német gyökerű közösség első alkalommal szervezte meg a magyarországi német ajkú evangélikus gyülekezetek országos találkozóját. Ugyanitt nagy társadalmi összefogással, hagyományteremtő módon „Együtt egymásért, az egészségesebb egyházzért” mottóval elindítottam az országos sportnapot is. Ennek keretében jött létre az evangélikus lelkészek országos erőnléti bajnoksága. Munkásságomért megkaptam a Hartáért emlékérmét az önkormányzattól.

A paksi gyülekezetbe 1995-ben kerültem. Tagja voltam az első, váraljai Szélrózsa országos ifjúsági találkozó szervezőbizottságának, 1997-ben és 2007-ben pedig Paks adott otthont az

országos evangélikus találkozónak. A két esemény között egy alkalommal a Déli Egyházkerület missziói napját is a városunkban rendezték meg.

Igyekeztem az egyház ügyeiben is aktívan részt venni: az országos presbitérium tagjaként voltam országos jegyző, majd zsinati tag, az országos jelölőbizottság tagja. A Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium igazgatótanácsában is tag voltam. Paks város társadalmi és kulturális életében is az evangélikus egyházat szándékoztam minél jobban képviselni.

– *Miért volt fontos az országos evangélikus találkozó az ön, illetve az egyház szempontjából?*

– Mindig lényegesnek tartottam az egyház társadalomban betöltött szerepét és küldetését. Paks nagyszerű lehetőséget kínált az első és az ötödik országos találkozó megszervezésére. Fogadókésztséget tapasztaltam a gyülekezet, a város és az erőmű részéről is. Sokak számára máig felejthetetlen élmény a történelmi egyházak regionális találkozója, amelyet az ökumenizmus jegyében szerveztünk meg. Köszönettel tartozom a történelmi egyházak akkori vezetőinek a testvéri együttműködésért.

– *Van-e olyan igehely a Bibliából, amely mintegy vezérlő elvként, mottóként végigkísérte a pályáját?*

– Igei mottóm Máté 6,25–34 az Isten gondviseléséről. Szolgálatomban mindig nagy hangsúlyt fektettem a szép magyar beszédre, a lelkipásztori magatartásra, az emberekkel való megkülönböztetés nélküli pozitív kapcsolat megteremtésére. Úgy érzem, ezt értékelte a város, amikor két ciklusra is megválasztottak a helyi választási bizottság elnökének.

A pályámon nagy megtiszteltetés ért, amikor 2006-ban a Tolna-Baranyai Egyházmege esperese lettem, 2015-ben pedig a Déli Egyházkerületől megkaptam az Ordass Lajos-emlékplakettet. Igyekeztem segítő szándékkal fordulni a lelkészek és a gyülekezetek felé. Örömmre szolgált, amikor a problémákra hatékony megoldást találtam. Köszönettel tartozom elnöktársamnak, *Andorka Árpád* felügyelő úrnak, aki mindenben mellett állt, és segítette munkámat.

■ WALKÓ ÁDÁM

Jegyzetlapok

Anyám levele. Az íróasztal felső fiókjában találok két összekötött csomagot. Anyám szépen formázott betűi a borítékon, négy-öt üzenet férjenek, bátyámnak és nekem.

„Kedvesem, ne dolgozz annyit. A favágás nehéz, és Sopron messze van” – írta 1957 decemberében. „Tanulj, Lacikám. Isten legyen büszke rád...” – ezt a hittudományi egyetemre címezte... „Őcsikém ne haragudj, hogy mindig kérdezlek, látni akarlak. Te maradtál utolsó reményem. Akármikor jössz, percre nézz be hozzám, és oldsd el az égve hagyott villanyt!” Azt írja még, mostanában csak a Bibliával tudja vigasztalni magát. Hatvankilenc éves.

Róma. Jeges tramontana, égető fagy mindenütt. A fiatal pár újra ott a téren, kis kályha parázsán gesztenyét sütnék. A nő kesztyűjének az ujja levágva, így forgatja a finom csemegét. A férfi tíz szemet tesz az apró zacsc-

kóba, és árulja nagy hangerővel, néhány euróval többet kér, mint amennyi a kétvaló írt fölíraton látszik. Hamar beesteledik. Az Örök Város didereg. A templomokban a papok vastag ruhába öltözve, nyakuk köré csavart kendőben idézik a Biblia ódon szavait. A közelemben idős néni, vékony kardigánban, kipirosodott arccal. Bizonyára Isten melegíti kérés tenyerével.

Kobzos Kiss Tamás halálára. Igazi nevet költő apjától kapta, s az utóbbi évtizedekben ragasztották hozzá a *Kobzost*. Sokáig a koboz volt legkedvesebb hangszere, ezzel varázslott kedvet és reményt. De tudott zongorázni, gitározni, citerázni, brácsázni és tekerőlanton játszani is. Énekes és hangszeres előadóművész – ez állt névjegykártyáján. Ez azonban csak az egyik része tevékenységének: az Óbudai Népzenei Iskola igazgatója is volt. Tanított és könyveket írt. Tag-

ja volt a Zenetanárok Társaságának, 2013-tól a Magyar Művészeti Akadémiának.

Előadóként a magyar régi zenét támasztotta föl; az európai középkori énekes zenének Erdélyben táborát szervezte. És bármilyen meglepő, a mai kortárs zenében is sokat vendégeskedett. Zseniális zeneszerzőnk, *Szabados György* fontos műveinél bábáskodott. *Az események titkos története* című zeneműve magasztos himnusz, emlékeztető az emberi szabadság 1956-os eltiprására. Hogy ne lehessen belekötönni, a szerző a drámai szöveget megfordította: *Kobzos Kiss Tamás* egyedülálló énekművészi és alkotói teljesítménye megismételhetetlen bravúr.

Gyertyát gyújtok, így emlékezem. A sok kedves találkozásból egy régebbi villan belém. Öreg, időmárt, erdélyi református templomban zsolnárokat énekel. Így teszek én is, kinyitom a *Református énekeskönyvet*, és megkeresem a 276. fohászt: ▶

Közel négy évtized közös hit és szolgálat

Interjú Szabó Vilmossal

► „A hit nem azt jelenti, hogy elhiszünk valamit, hanem azt, hogy Istenbe vetjük a bizalmunkat” – vallja Szabó Vilmos, a Zalaegerszegi Evangélikus Egyházközség nyugalmazott lelkésze, aki szeptemberben feleségével, Szabóné Piri Zsuzsánával, a Pusztaszentlászlói Evangélikus Egyházközség lelképásztorával együtt vonult nyugdíjba. Lelkészi pályájukról, a közös szolgálat összegzéséről beszélgettünk a lelkész házaspár férfi tagjával.

– Egyházunkban nem ritka, hogy a lelkési hivatás apáról fiúra száll, szinte természetes, hogy a családban valaki továbbviszi a lelképásztori szolgálatot. Ön miért választotta a teológiát, mikor érezte az elhívást?

– Az én felmenőim földművesek voltak, nálunk nem családi hagyomány a lelkési hivatás, noha az evangélikus kötődés meghatározó. A bokodi gyülekezetben a nagyapám volt az első nem értelmiségi felügyelő, előtte mindig orvosokat vagy ügyvédeket választottak meg. Édesapám a gyülekezet gondnoka lett, majd bátyám szintén a felügyelői tisztséget vállalta el, tehát a családban a kereszténység, a templomba járás mindig az élet forrása volt.

Nagyon mélyen bennem van a szüleim felfogása az élet és a hit egységéről. Gyerekkoromban sokszor láttam, ahogy este – amikor nekem már rég aludni kellett volna – édesapám az ágy szélén imádkozott. Nem formáságból: szívből táplálkozott a hite. Noha ő erőteljes gazdaember volt, de nem magában bízott, hanem Istenben. Őrá is gondolva úgy éreztem, hogy a földműves rétegnek legtöbbet lelkészként tudok segíteni.

Két nagy betegségem is átestem gyerekkoromban. Ha már megmentett az Úristen, akkor magának mentett meg, így én sem maradhatok tétlenül – ez jelentette a másik nagy indítást a lelkési pályára választásakor. Később rájöttem, hogy nem nagy dolgokról van szó, csak el kell végezni a feladataimat.

– Nagyon kötődik a szülői házhoz. Bokodon is konfirmált?

– Hogyne, még az esküvőnk és a lelkészszentelésünk is ott volt.

– Feleségét is ott ismerte meg?

– Nem, a feleségem révfülöpi. Érdekes, hogy a szüleim jól ismerték az ő édesapját, aki a Bokodhoz közeli Szendrőről származik – Zsuzsánna nagyapja volt a szendi lelkész –, mi viszont csak a teológián ismerkedtünk meg.

– Aligha véletlen azonban, hogy az otthontól távol, Budapesten mégis egymás mellett kötöttek ki. A teológián megerősödött a szándéka a lelkési hivatást illetően?

– Számomra a hit és a tudás sosem állt ellentétben. Egykori tanárom, a későbbi püspökünk, D. dr. Harmati Béla tanította, hogy nem ütköztetni kell, hanem összehangolni a világnézetet és a világméretet. A világnézethez tartozik a hit, a világméret pedig az ember táguló értelme.

– Hol indult a közös szolgálatuk?

– Az ordinációnk 1976-ban volt, engem D. dr. Ottlyk Ernő püspök szentelt fel, feleségemet később Káldy Zoltán püspök. Zsuzsa volt Magyarországon a hetedik lelkész, akkoriban ez még meglehetősen ritka jelenségnek számított. Nógrád megyébe, Galgautára kerültünk, ez volt az első szolgálati helyünk. Feleségem volt a helyi lelkész, én pedig Balassagyarmatra jártam át kiegészítő lelkészként.

Az ingázás két évig tartott, majd Tabra mentünk, ahol tíz évet töltöttünk immár mint parókus lelkészek. Akkor szervezték át az egyházközséget, a helyi utak kiépítése után Tabra vált a környékbeli, szervezetiileg szétvárt leánygyülekezetek központjává, anyaggyülekezetévé Tab és Környéke Evangélikus Egyházközség néven. Öt lelkésztől vettük át a szolgálatot, például az egykori anyaggyülekezetbe, Somogydöröcskére Dombóvárról, Somogyegyesre Kötcséről járt a lelkész. Tabon mindig is nagy volt a gyülekezet, a kántori tisztség megszűnte után több diakonissza – Nyáry Erzsébet, Szalajka Márta és Gyene Sára – is szolgált. Nyáry Erzsébettel történt egy érdekes eset. Az üdvösségről, az új világról beszélt az egyik alkalmon. Másnap aztán hívták a járási hivatalba, hogy miért hajbókol az amerikaiaknak, miért népszerűsíti az Újvilágot... Furcsa világ volt, de Gyene Sára élete végéig Tabon maradt a gyülekezetben.

FOTO: JANI JÁNOS

– Hogyan tudták megosztani a megnevekedett terheket és felelősséget?

– Feleségem volt a Tab környéki gyülekezetek lelkésze, én pedig a tabi anyaggyülekezeté, de a szolgálatokat elosztottuk. Elkülönített, de nem elhatárolt volt a munkakörünk.

A feleségem látta a környékbeli idősök magányát, gondjait. A fiatalok szinte mind Tabra költöztek. Zsuzsa hihetetlen érzékkel vetette bele magát a szeretetszolgálatba, itt kezdett el diakóniával foglalkozni. Gyakran megengedte, hogy az idősök a parókian megpihenjenek, amíg az autóbusszra várnak, vagy összegyűjtötte és kiváltotta a receptjeiket a gyógyszerházból. Arra már nem volt keret, hogy busszal vissza is vigye a gyógyszereket, ezért az átadást megszervezte a buszsofőrrel. Idővel aztán különböző problémák miatt az áthelyezésünket kértük, így kerültünk Kiskőrösre.

– A problémákat az államhatárolomnyomása okozta?

– A „három T-ből” akkoriban még mindig csak a túrt kategóriában voltunk, akadtak nehézségek. A helyi tanítóval volt igazán gond, azt hitte, mi kritizáljuk a munkáját, terjesztjük a rossz híret. Persze ez nem volt igaz, de Marci fiam megitta ennek a levét. A másik gond Tabon a megfizetett munkatempóval volt. Kezdetben fiatalos hévvel vállaltunk mindent, de évek múlva beláttuk, hogy nem fogjuk bírni erővel.

Kiskőrösön teljesen más helyzetbe kerültünk, nagy, tízezer fős gyülekezetben egy másik lelkész házaspárral szolgáltunk. Sok segítséget kaptunk, ott igazán a lelkési feladatokra lehetett összpontosítani. Ezt az időszakot tartom talán a pályám legszebb részének.

A szeretetmunka iránti elhivatottság a feleségemben itt újra fellángolt. Szervezték egy diakóniaállomást. Négy nővérrel járta a tanyákat, házi istentiszteleteket tartott. Később Zsuzsa indította el és igazgatta a Jó Pásztor Evangélikus Szeretetotthont, amikor a lelkészársunk egy éven át ösztöndíjjal Finnországban tanult. Eleinte csak huszontöt főt működtött, ma már ötvenen lakják.

– A következő szolgálati hely szinte hazai pályának számít...

– Igen, noha inkább csak Zsuzsának. A révfülöpi Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központ lelkésze lettem 1999-ben, majd az igazgatói tisztséget is betöltöttem. Zsuzsa először kővágóorszi, majd kapolcsi lelkész lett, viszont egyikünket sem iktatták be. Kicsit felemás volt a helyzetünk, így két év után Zalaegerszegre mentünk. Tizenhárom évig szolgáltunk ott, én Zalaegerszegen, a feleségem pedig – mint önálló parókus lelkész – Pusztaszentlászlón. A diakóniai munkát Zsuzsa itt sem hagyta abba, részt vett a Tamasz Szociális Alapszolgálati Központ tevékenységében, valamint – két nővérrel – megalapította a Nádasdi Evangélikus Diakóniai Központ leány szervezetét.

– Milyen üzenetet küldene a mostani lelkészeknek, teológusoknak? Hogyan összegezné feleségével közös pályáját?

– A lelkési szolgálat alapvetően minőségi munka. Nyugdíjba vonulásom egyik oka, hogy a hitoktatással ez mennyiségi munka lett. Nagyon féltem a fiatal lelkész testvéreimet. Mire jut idő a heti tizenöt hittanóra mellett? Mikor lesz idejük, hogy elolvassanak egy írást egy fizikustól, aki az anyagról elmélkedik, vagy egy biológustól, aki az élet keletkezését kutatja, vagy egy

matematikustól, aki a végtelenről töpreng? Mikor lesz idejük szépirodalmat, pszichológiát és legfőképpen teológiai szakirodalmat olvasni?

Én még úgy tanultam dr. Groó Gyula professzor úrtól, hogy egy igehirdetésre hétfőtől szombatig napi két órát készülünk, azaz tizenkét órát. Minden igehirdetésemet leírtam. Erre az indítást Hafó bácsitól – azaz idősebb dr. Hafenscher Károlytól – kaptam. Ő azt mondta: aki nem tud beszélni, de leírja az igehirdetéseit, az megtanul beszélni, aki pedig szépen beszél, de nem írja le, ellaposodik. 2000-től már számítógéppel írtam a prédikációimat, és a korábbiak közül is sokat beszélnem, így óriási anyag áll a rendelkezésemre. Az utolsó három évben, ha ez nem lett volna, tán össze is roppantam volna.

Zsuzsánával végig gondoltuk a szolgálatunkat: csak hálával tudjuk összegezni a harminckilenc évet. Összehasonlítottuk a lehetőségeinket a kortárs pedagógusokéval, mérnökökével, orvosokéval. Mi huszonnégy évesen önálló parókiaira kerültünk. Igaz, nagyon leharcolt állapotban volt. Emlékszem, a bennünket meglátogató Sztojanovics András megkérdezte: itt a falból nem folyik víz? „De igen – feleltem neki –, egy méter magasságig mindenütt.” Karácsonyra már egy gyönyörű szoba-konyhas lakásunk volt. Mire lányunk, Etelka megszületett, már három szobánk volt.

Szolgálatunk a tiltottból a túrt, végül a támogatott kategóriába került. Az igazsághoz tartozik, hogy valójában kezdettől megvolt a társadalmi elismertségünk is, nem beszélve a gyülekezetben kapott tiszteletről. Ez idő alatt mi a szolgálatnak alávetettük a családi, a baráti kapcsolatainkat, a szabad időnk, még az egészségünket is. Most magunkra és természetesen a családra is több időnk és erőnk marad: Etelka lányunktól négy unokánk született, nagyszülői teendő van bőven.

Kedves igém, amelyet a lelkési pályámra is érvényesnek érzek, Lukács evangéliumából való: „Ezért tehát ti is, ha teljesítettétek mindazt, amit parancsoltak nektek, mondjátok ezt: Haszon-talan szolgák vagyunk, azt tettük, ami kötelességünk volt.” (Lk 17,10)

Mindezeket összevetve, Isten áldó kezében éreztük magunkat. Újra és újra átéltük, hogy az Úr megőrzi az övét.

■ WALKÓ ÁDÁM

Napló, 2015

► „Egyedüli reményem, / Ó, Isten, csak te vagy. / Jövel, és nézz meg engem, / Magamra, ó, ne hagyj! / Ne légy tőlem oly távol, / Könyörülj hű szolgálodon, / Úr Isten, el ne hagyj!”

Bezárt ajtó. A szomszédban a kárpitos és mellette a szücs lehúzza a redőnyt, mert nincs munkája. Van benne igazság, de én azt is hallottam, hogy nem szeretnek dolgozni, az elvállalt munka mindig késve készült el. És szerettek beszélgetni is, a hosszú ebédidő legtöbbször kártyacsatába váltott... Nekem is kevés a dolgom, a szivem is gyakran rendetlenkedik, de nem zárom be az ajtót. Keresek valami feladatot, és író maradok. Ez az, amiben nem lehet aludni.

Makovecz Imre. Nagy építészünk születésének nyolcvanadik évfordulóján életművének fénybe emelésével

tisztelgünk előtte. Az előtt, aki nemrég még itt volt közöttünk, és tervezett, dolgozott utolsó percéig. Bejárta a Kárpát-medence templomát építeni akaró helyeit Erdélytől Vajdaságig, Kassától Beregszászig, hogy eget és földet összekötő házakkal ajándékozza meg a közösségeket. Közel ötszáz épületet tervezett.

Néznek egymás felé a fehér falusi tornyok, melyeket ő álmodott meg. Ércharangjuk megkondul, hogy finom hangjukat szelek szárnyán vigye Budapest felé. A szülőföld csendes ünnepe ez, a hűség és a fáradságtalan munka jutalma.

Temetésén 2011-ben, valaki „soktűzű” embernek nevezte. Pontos kifejezés. Nem csupán a határokon átívelő tehetségre utal, hanem az emberekért lobogó, a teremtő lázban égő férfira is. Nemcsak emlékezni kell rá, de arra is figyelmeztetni, hogy folytatni lehet hatalmas munkásságát.

1992-ben nagy sikert aratott a sevillei világkiállításra tervezett pavilon-

ja. Társaival – ugyanebben az évben – megalapította a Magyar Művészeti Akadémiát. A visegrádi erdei művelődési ház, a makói Hagymaház, a paksi katolikus Szentlélek-, a siófoki evangélikus, a kolozsvári törökújszászi református templom kiemelkedik gazdag munkásságából. De nem valósult meg egyik legfontosabb munkája: Budapesten a felső-krisztinavárosi templom épülete.

Arcok a stadionban. Mérkőzés közben a közönséget figyelem. A társaság különös és nemzetközi. Ahány kifejezett arc, annyi üzenet: öröm és bánat ámulat és bosszúság, kiáltozás és férfikönyök. Kimaradt a tizenegyes, vége az életnek. Nincs remény. Amikor elkezdődött a meccs, még ültek a padokban, de gyorsan elszabadultak az indulatok. A legjobb barátok is hamar egymás hátát kezdték püfölni, olykor a boldogságtól. Nagyon ritka egy-egy nemesebb arc, a legtöbb

eltorzulva és kivörösödve. És a nők, újabban ők is ott drukkolnak: esőben és forróságban; elkísérik a párjukat a világ végére.

Hívőnek lenni. Nehéz ma közéjük tartozni, bátor emberként viselkedni. Az amerikai film meg a mindenható pénz naponta ostromol bennünket hazugsággal. Főleg Jézus ellen születnek a hamisítások, és úgy néz ki, soha nem lesz vége.

A világot a pogányság fojtogatja, húzza a mély szakadék felé. A szere-

tet, az áldozathozatal helyébe a hatalom, a hírnév került. És a hívő emberek bántása és megalázása.

Nem elég már a halk imádság, harcot kell indítani a gonoszság ellen. Lámpásként világítani. A szúfi Kaj-guszuz Abdál ezt írja erről: „Aki megismeri magát, bölcs lesz, önmagán belül fedezi föl Istent... Mély lesz, mint a tenger. Szilárd, mint a föld. Állandóan úton lesz, mint a víz. Bejárja a világot, mint a szél. Rábízta magát a sorsára. Azért, hogy ne pazarolja hiába az életét.”

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

A nevelőotthon padlásától a kiállítótermekig

Beszélgetés Balogh Tibor grafikusművésszel

► „Isten azzal gondoskodott rólam, hogy megteremtette bennem az alkotás örömét, így minden másnál sokkal nagyobb kaland volt nekem a festéssel foglalkozni” – meséli Balogh Tibor grafikusművész, aki a Magyar Képzőművészeti Egyetem első cigány származású hallgatója volt. Szerinte mindenkinek lehetősége van arra, hogy felismerje azt a feladatot és felelősséget, amelyet az Úrtól kapott. A vele készült alábbi interjú teljes terjedelmében abban a cigánymissziós interjúkötetben olvasható, amelyet a Kálvín Kiadó jelentetett meg a minap *Országodba befogadtál* címmel.

– Az otthonában vagyunk, amely egyben a műterme is, számos festmény és grafika között, amelyek nemrég tértek vissza egy kiállításról. A Magyar Művészeti Akadémia székhelyén, a Pesti Vigadóban megrendezett tárlatnak mi volt a jelentősége a pályafutása szempontjából?

– Mérföldkövet jelentett e kiállítás nemcsak nekem, hanem annak a többnyire roma származású fiatalokból álló művészcsoporthoz is, amelyek tagja vagyok. De a cigányság számára is bátorító lehet a tény: ha ide, a magyar művészet csúcsát jelképező helyre is bejuthatunk, akkor van létjogosultsága a roma művészetnek, akkor van fogékonyság iránta Magyarországon.

– Ez korábban nem volt egyértelmű? Kezdi megtalálni a romák a helyüket a művészvilágban?

– Úgy vélem, igen. Ugyanakkor hangsúlyozom: mindenekelőtt a minőség és nem a cigánykodás a fontos. Ne azért kapjunk ilyen lehetőségeket, mert cigányok vagyunk, és mert úgy véljük, hogy emiatt ez nekünk esetleg jár. Tehát ne éljünk vissza a származásunkkal és a helyzetünkkel. Hanem az élet legkülönbözőbb területein a tehetségünkhöz mérten, szorgalmasan tegyük a dolgunkat, végezzük a munkánkat, és akkor nyugodtak lehetünk abban, hogy beérik a gyümölcs, és a tehetség is utat tör magának.

– Az alkotócsoporthoz tagjai free-presszionistáknak hívják magukat. Mit jelent ez az impresszionizmust idéző, játékos szóalkotás?

– Alkotócsoporthozunk nevét Káli-Horváth Kálmán találta ki. Vele és Kiss Sándorral régi barátok vagyunk, gyerekkorunk óta együtt alkotunk. Borkó Mariann, Kálmán felesége később csatlakozott hozzánk. Fontos állomás volt számunkra a berkeszi nevelőotthon, ahol alsó tagozatosként nagyszerű rajztanárunk volt a néhai Sárosi Attila bácsi. Már a Magyar Képzőművészeti Egyetem hallgatójaként döbbsentem rá arra, hogy bár gyerekek voltunk, ő magas, tulajdonképpen főiskolai színvonalú képzést adott nekünk.

Sok kiváló nevelőnk, tanárunk volt ebben az időszakban, itt vették észre először a tehetséget, a jó kézügyességet. Aztán egy időre szétosztottunk. Én ötödikben Tiszadobra, majd a felső tagozat utolsó három esztendejére Pétervárára kerültem. Utóbbi izgalmas időszaknak bizonyult, mert kisebb nevelőotthonról lévén szó, több figyelem jutott rám. Rajzszakkörbe jártam, és egy alkotótáborba is eljutottam, ahol a legkülönbözőbb művészeti ágak képviselői dolgoztak együtt. Máig meghatározó élmény volt ez számomra.

– Mikor találkozott újra a barátaival, későbbi alkotótársaival?

– Nyolcadik osztályban megkérdezték, hogy mi szeretnék lenni. Mondtam, hogy grafikus, aztán Tiszadobra kerültem a szakmunkásképzőbe. Festő lettem, szobafestő. Itt találkoztunk újra a többiekkel. Velük és még másokkal is kiegészülve önfejlesztő alkotókört indítottunk a nevelőotthon padlásterében. Saját kis könyvtárunk volt, bújtuk az albumokat, elemeztünk, kísérleteztünk. Emlékszem, lemásoltam például Raffaelo Esterházy *Madonnáját*. Később, amikor a Szépművészeti Múzeumban megtekinthettem az eredetét, nagyon meglepett, hogy ugyanakkora méretben és hasonló technikával készítettem el a képet, mint az itáliai mester az eredeti alkotást.

– Miért pont erre a képre esett a választása?

– A másolataim szinte mindegyike vallásos tárgyú emberábrázolás volt. Úgy éreztem, ezek a képek megmutatják az emberi lét esszenciáját, megfogalmazzák mindazt, amiért a világon vagyunk.

– Ez inkább ösztönös választásnak tűnik. Mikor váltak a hittel kapcsolatos képei tudatossá?

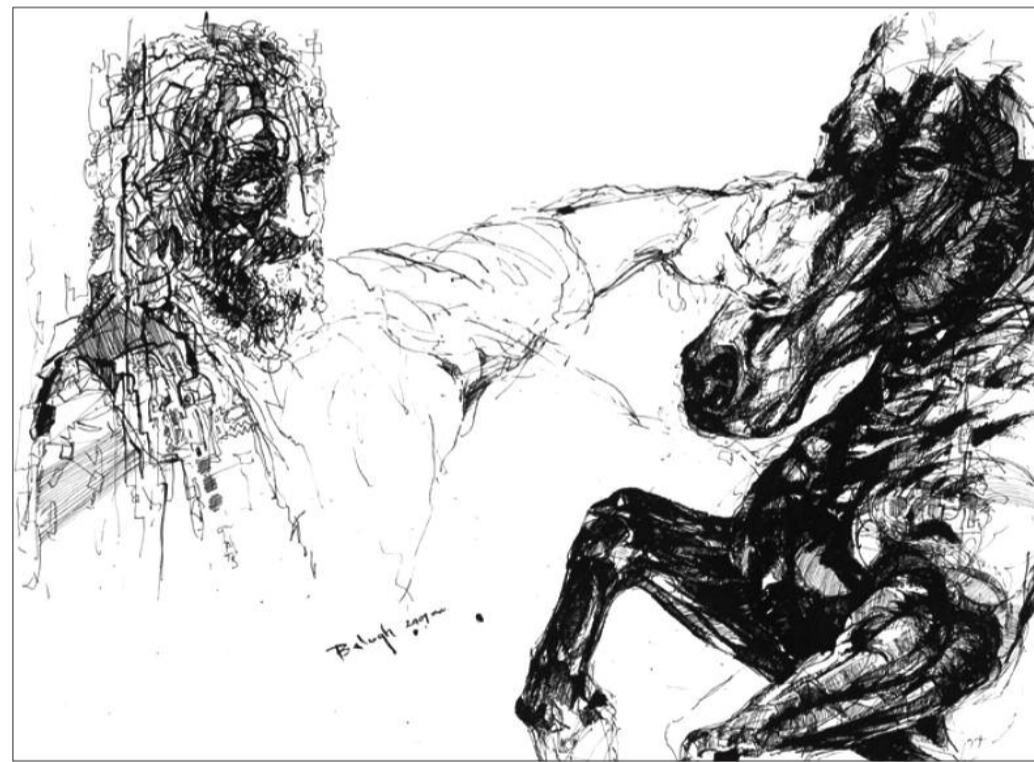
– Az egyetem kezdett ráébreszteni arra, hogy az ösztöneim uralkodnak rajtam. Márpedig az alkotás folyamatában az ösztön kevés, a tudatosság is nélkülözhetetlen, a kettő dualizmusára van szükség. Elkezdtem a kettőt egyensúlyba hozni

magamban, hogy az alkotás során lehetőleg együtt, kéz a kézben járjanak. Persze olykor előfordul, hogy az egyik előreszalad, a másik lemarad, de ez sem feltétlenül baj, ha tudom kezelni őket, ha tudom, hogy az adott lelkiállapot mit jelent, mit okoz bennem.

Még az egyetem első két évében is sokat másoltam, aztán harmadikban figyelmeztettek, hogy ideje lenne saját kútfőből dolgozni, ezért kezdjek el olvasni, verseket illusztrálni és az egész helyett a részleteket megfigyelni. Mert ahogy a reneszánszot, úgy engem is az egész érdekelt. Ezen is túl kellett lépniem, le kellett hánynom magamról a kötelekeimet, magam mögött kellett hagynom a kényelmemet, és a korszerűbb látásmódban is meg kellett találnom az értékeket, rá kellett jönnöm, hogy nem csak a magam valóságga létezik, és hogy saját gondolattá kell összegyűrnöm a megtanultakat.

– Szó volt a gyerekkoráról, de nem volt szó a kezdetekről. Ismeri a szüleit?

– Nem szeretném sajnálatni magam, sokszor mégis ezt a hatást éri el, ha elmondom a történetemet. Életem első három hónapját Tiszakóródon töltöttem. Erről az időszakról, pontosabban anyámról a gyermekvédelmi hatóságnál őrzött dokumentumok csupa rosszat írnak: például vizes ruhával borogatta a mellét, hogy elapadjon a teje, és nem váltotta ki az ingyenes tápszert sem. Megállapították, hogy alkalmatlan a gyerekválalásra, egyáltalán az életre, ezért engem állami gondozásba vesznek.

Sokat gondolkoztam azon, hogy a feljegyzéseket készítő szociális munkás 1975-ben vajon hogy állt ehhez a problémához. Arra jutottam, hogy talán a megállapításai és a következtetései is helyükön valók voltak, mégis mintha kicsit előítéletes lett volna. Úgy érzem, hiányzott belőle a segítő szándék. Nem szerepel ugyanis az iratokban, hogy ez a szerencsétlen asszony milyen feltételre teljesülése esetén kaphatta volna vissza a fiát, és hogy miként lehetett volna támogatni ebben. Végleg leírták, nem akartak neki segíteni abban, hogy másképp gondolkodjon, másképp döntsön. Több érzékenységet és segítőkézséget vártam volna a családgondozótól, nem ezt a ridegséget. Ez elszomorított kicsit.

– Találkozott már az édesanyjával?

– Gyerekkoromban nem tudtam róla semmit. És amit nem tudsz, az nem is fáj – tartja a mondat. Persze ez nyilván bonyolultabb kérdés, hiszen egy gyermeknek folyamatosan szüksége lenne a szüleiére. Ezért inkább úgy mondanám, hogy tudatosan nem fáj a hiánya. Már fiatal felnőttként kerestem meg, mert foglalkoztatott,

hogy ki fia-borja lehetek. A tiszadobi otthon igazgatójával mentünk el Tiszakóróra.

– Mi történt?

– Talán sokan azt gondolják, milyen jó bulvártéma egy ilyen találkozás, a kereskedelmi tévék műsoraiba illő, csupa érzelmi kitérés. Valójában, várakozásaimnak egyébként megfelelően, semmi sem történt. Nem voltak illúzióim, és nem is kellett csalódnom. Gyerekkorom óta készültem erre a találkozásra, de nem voltak anyámról hiú ábrándjaim.

– Mégis, kit képzeljünk el?

– Egyszerű, alkoholista cigány asszonyt a faluszélen, a kommunizmus idején szegényeknek épített, úgynevezett csökkentett értékű „egyházban”, putriszerű állapotok között az élettársával. Kölcsönös puzsi után beküldött minket a szobába, ő még egy ideig kint maradt a konyhában. Talán nem mert bejönni, mert valamiféle számonkérésre számított. Persze szó sem volt ilyenről. Túl sok mindent nem lehetett vele kez-

mentek, nem tartottam velük, mert a képzőművészet sokkal izgalmasabb és nagyobb kaland volt nekem minden másnál.

– A többiek nem kaptak feladatot, felelősséget?

– Hogy én továbbtanultam, egyetemet végeztem, grafikus lettem, nem érdem, nem is valamiféle egyediség, hanem csupán a rám szabott feladat felismerése, elfogadása, elvégzése. Egy jó szakmunkás vagy egy jó anya ugyanolyan sikertörténet, mint egy jó művész, hiszen ők is hasznos tagjai a társadalomnak. Senki sem születik úgy, hogy bűnözővé kell válnia, viszont nem árt, ha a megfelelő időben a megfelelő pedagógusok, felnőttek állnak mellettünk, és kellő érzékenységgel segítenek a megfelelő útra találnunk.

– Akkor nem is a gyerekek felelősek a rossz döntésekért, hanem a pedagógusok?

– A gyerek együttműködése is nélkülözhetetlen. Ennek hiányában a tanár hiába küzd, a sok pedagógia, jóhiszeműség és jó cselekedet mit sem ér. Bár azt mondom, még ekkor sem felesleges. Mert a sok jósnak valamikor be kell érnie. Más kérdés, hogy mikor hívódnak elő a jó emlékek. Lehet, hogy csak három rablás és tizenöt év börtön után. Ezért fontos, hogy a pedagógus keresztyén attitűddel viszonyuljon a gyerekekhez, mert amikor utóbbinak fordul az élet, eszébe jut, amit annak idején kapott, és jobban megérti az evangélium üzenetét, nagyobb eséllyel talál rá Istenre.

– Egy ifjúsági találkozón a fiataloknak azt mondta, egy ideig vívódott cigány származásával. Mire gondolt?

– A börtöm színével sosem volt bajom, sosem szégyelltem a származásomat. Az említett vívódás elsősorban képzőművészként érintett. Útkeresésem során szembesültem azzal, hogy ha igazi alkotó akarok lenni, akkor nem hagyhatom figyelmen kívül a gyökereimet. Nyilván nem feltétlenül kell a cigányságnak minden képében ott lennie, de időnként meg kell nyilvánulnia. Ezért sokat kellett tanulnom a cigányságról, mert bár annak születtem, mégsem cigányként, mégsem cigány családban nőttem fel.

Nemcsak megismernem kellett a roma társadalmi-kulturális jelenségeket, azoknak a szép és árnyékos oldalát egyaránt, hanem mindenestől bele is kellett merítkézmem ezekbe. Máskülönben csak műcigány, kamucigány lennék. Cigány alkotókkal laktam együtt, cigány alkotótáborokba jártam, és kilenc évig a Fővárosi Önkormányzat Cigány Házában dolgoztam, gyerekeket táboroztattam, sokakkal megismerkedtem, sokakkal beszélgettem. Úgy érzem, a lemaradásaim sikerült valamelyest behoznom. Tehát segíteni szerettem volna a cigányság helyzetén, és ehhez kerestem eszközöket alkotóként. Először a már említett képem, a *Cigányasszony tánca az angyalal* adott erre lehetőséget.

– Min dolgozik mostanában?

– A pesterzsébeti evangélikus gyülekezetbe járok, és ahogy az ígéhirdetéseknek köszönhetően egyre töltekezem az evangéliummal, művészeti szempontból is inspirációt kapok. Mostanában a teremtés kérdésköre izgat leginkább, innen merítem a témáimat.

– Mi a teremtés?

– Nem tudom, hogy mi a teremtés, és ne is akarjuk szerintem feltétlenül tudni, de alkotóként mégis szeretném megmutatni, közelebb hozni a szemlélőket hozzá. A pontok és a vonalak foglalkoztatnak, ezért az alkotás során elemekre bontom a dolgokat. Ez egyrészt hithez való viszonyulás, másrészt viszont pedagógia is. Mert sokszor csak a részt, vagy sokszor csak az egészet látjuk, pedig mindkettő fontos a helyes ítélet megalkotásához és az elfogadáshoz. Vagy gondoljunk arra, hogy ha két pontot összekötünk egy vonallal, azzal megteremtettük a pillanatnyi érzelmeink kivételését, ez is a teremtés piciny kis töredéke. Bárki meg tudja ezt csinálni, és ez bizonyítja arra, hogy magunk is képesek vagyunk a teremtésre, hiszen a pont és a vonal a rész, a létrejövő mű pedig az egész.

A jelenlegi korszakomban az absztrakt felé hajlok, mert úgy vélem, közelebb járok a teremtéshez, ha nem szájba rágek, hanem lehetőséget nyújtok az absztrakción keresztül a szemlélőnek arra, hogy az értelmzés által maga is teremtővé váljon.

– Nem fordult meg a fejében, hogy talán jobb is, hogy így történtek a dolgok?

– Mindennek így kellett történnie, hiszen mindennek célja van. Isten így használ engem. Eljuttatott a képzőművészetre, az ösztönösség mellé tudatossággal ajándékozott meg, feladatot és felelősséget adott nekem. Gondoskodott rólam azzal, hogy megteremtette bennem az alkotás örömét, így amikor mások lopni vagy betörni

Karácsonyfa-adomány

Az Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ) kampányához csatlakozva óriási karácsonyfát állított Budapest Főváros Önkormányzata, a BVA Budapesti Városcsarnok Nonprofit Kft., a Design Terminál, a Vodafone Magyarország és a Hello Wood Budapesten, az Erzsébet téren. A negyven tonna tűzifából készült adományfa alapanyaga az ünnepek után rászoruló családokhoz kerül.

2014-ben bejárta a világot a budapesti óriási karácsonyfa híre. Idén még többen csatlakoztak a kezdeményezéshez, hogy összefogással segítsenek rászorulókon.

A Hello Wood alpinistákkal kiegészült csapata által megépített, tizenhat méter magas, harminc négyzetméter alapterületű installáció belsejébe egy kilátó is került.

A december 8-i átadón *Lehel László* evangélikus lelkész, az Ökumenikus Segélyszervezet vezetője köszönetet mondott a széles körű összefogásért,

FOTO: MÖSZ

és kiemelte: „Az adományfát nem csupán rendkívüli méretei és az alkotói kreativitás, de üzenete is egyedülállóvá teszi: cselekvő szolidaritásra hív, mielőtt tűzifaként maga is segítségé válik a rászoruló családok számára.”

Az installáció vízkeresztig szimbolizálja az összefogást, hívja fel a figyelmet arra, hogy az otthon melegének megteremtése több ezer családnak okoz nehézséget.

A monumentális karácsonyfa már adománypontként is működik. Lehetőség van közvetlen pénzadóomány felajánlására, melyből a MÖSZ további tűzifához juttatja a rászorulókat. Az országos összefogáshoz bárki csatlakozhat a 1353-as adományvonalon keresztül. (Egy telefonhívás vagy sms 250 forint adományt jelent.)

► MÖSZ-infó

Boldog lelki szegények?

Modern korunk technológiáihívói szeretik hangoztatni, hogy minden információ azonnal elérhető. Nemrég egy közösségi oldalon mégsem tudott senki korrekt választ adni arra az egyszerű kérdésre: hogyan lehet boldog, aki lelki szegény? Jöttek a találgatások, a nagy megfajított „hivatkozások”, melyekkel jellemzően nem közelebb, hanem még távolabb kerülünk az igazságtól. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy válasz helyett egy újabb kérdés vetődött fel: hogyan lehet egyáltalán a lelki szegényeké a mennyek országa (Mt 5,3)?

Talán nem lesz haszontalan, ha most itt is reagálok erre, mivel ezzel az igével kapcsolatban valóban sok a bizonytalanság. Sajnos manapság legtöbbször pejoratív értelemben használják, egyfajta szállóigeként az emberi butaságra: „Na, boldogok a lelki szegények...!” – legyintenek, ha valaki ész nélkül cselekszik.

A rendkívül leszűkült értelmezésnek egyfelől az a szomorú tény áll a háttérben, hogy a többség oly felszínes, hogy igazából sejtése sincs a lelki dolgokról. Másfelől az is igaz, hogy néhány iskola a kérdéses verset ma is úgy idézi, hogy „boldogok a szellemben szegények”, mivel az eredeti latin *spiritu* és a görög *πνεύματι* (*pneumati*) szó egyaránt jelent lelkít és szellemet; ráadásul a magyar szövegek ezt tovább erősítik – gondoljunk csak a „van benne spirítusz” fordulatra, melyet egyformán mondanak a lelkileg egészséges, tettekre kész emberre éppúgy, mint az éles eszűre.

A különbség nem is annyira jelentős, legfeljebb árnyalatnyi, mivel Isten nemcsak az erő, hanem „a bölcsesség és értelem lelke” is (Ézs 11,2). A zavart inkább az okozza, hogy a modern orvoslásnak része a „lélektan”, mely divatos, berögzült elnevezés, ám teljesen hibás: a pszichológiában és a pszichiátriában nyilvánvalóan nincs semmilyen „lelki”, hiszen ezek nem vallásos tudományok. Ennek ellenére a lelki bajokra is elterjedt a „mentális betegségek” kifejezés, holott ez szó szerint *értelmi* problémákat jelent, mivel a szellemi képességek latinul nem *spiritu*, hanem *vis mentis*.

Egy szó, mint száz: biztosak lehetünk benne, nem pusztán véletlen, hogy a Szentírás a lelki szegények boldogságáról beszél. Édes anyanyelvünk szavaival még tisztábban magyarázható: lelki szegény mindenki, akiben megfoghatkozott a lelkierő, akinek nincs lelki társa, támasza, tehát aki lelkileg válságban van. Jézus mindenkire gondol, aki híján van a megértésnek, a lét örömeinek, akinek nincs balszam a lelki sebeire.

Hogyan lehet boldog, aki lelkileg szegény? Hogyan lehetnek boldogok, akik sírnak, akik éheznek vagy szomjaznak? A válasz egyszerű: úgy, hogy ők megvizsgáltatnak, megelégtettek, tehát van reményük.

Emlékszem, gyerekkoromban rengeteget ültünk libikókán. Mindenki tudja, hogy ehhez a játékhoz ketten kellene. Gyakran előfordult, hogy páratlanra jött ki a létszám, ilyenkor valaki egyedül maradt, s szomorúan leült tá-

volabb, mint akit kizártak. Amikor viszont szólunk neki, hogy hamarosan ő jön, mert cserélünk, egyből felderült az arca, pedig még mindig a játékon kívül várakozott.

Mi is ilyen derűs arccal „várjuk a mi boldog reménységünket”. (Tít 2,13) Mert a lelki szegények reménye, hogy Isten „bölcséssel adja a Lelek” személyválogatás nélkül mindenkinek: az igazság, az erő és a vigasztalás lelkét (Ézs 28,6; Jn 14,16) ingyen adja mindenkinek, aki „semmit sem kételkedve” kéri. Ezért imádkozik így Dávid is: „...az erős lelket újítsd meg bennem!” (Jn 3,34; Jak 1,6; Zsolt 51,12)

A libikókán ketten ülnek, hogy aki lent van, felemelkedhessen; aki pedig fent van, azt is tartja valaki, hogy le ne zuhanjon. Így működik az Isten törvénye is: a fennhéjázó bűnösöket összetöri, de az igazakat pedig dicsőségre viszi (Zsolt 75,11; 73,3, Károli-fordítás; Mt 20,16; 1Kor 3,18; 2Móz 15,19; Bír 6,15).

Azért a lelki szegényeké a mennyek országa, mert ők újjászületnek víztől és Lélektől. Hiszen ezt mondja az Úr, aki megsegít: „...vizet árasztok a szomjas földre, patakokat a szárazra. Lelkemet árasztom utódaidra, áldásomat sarjadékaidra.” (Jn 3,5; Ézs 44,3) Ez az igazság, és ez – a tökéletes egyensúly.

■ ANDRISKA JÁNOS

Százharminc éves a győri szeretetház

Az evangélikus szigettel szomszédos református templomban tartott zeneszervezés áhítat keretében adtak hálát a győri evangélikus gyülekezet tagjai a szeretetház múltjáért és a közeljövő-

ben megvalósuló bővítésért november 29-én, vasárnap délután.

Az esemény nyitásként *Vivaldi Gloria* című művéből adott elő részleteket a *Győri pedagógus-énekkar*,

Katona Tibor vezényletével. „Arra emlékezünk, hogy itt már százharminc éve tevékeny a Krisztusban kapott kegyelem” – hangsúlyozta 1Kor 1,4 alapján tartott igehirdetésében *Szabó János*, az intézmény lelkésze. – Nem kötelességből gondoskodunk másokról, hanem szeretetből. Mi, akik megtapasztaltuk, hogy megsegít minket, lehajol hozzánk az Isten, nem tehetünk mást” – fogalmazott. Ezt követően *Szilvásy Péter* Eszter, a szeretetház igazgatója tartott előadást, amelyben felidézte az intézmény történetének fontosabb állomásait, az 1885. évi megalapításától kezdve. Az ünnepség a református gyülekezeti teremben megtartott szeretetvendégséggel zárult.

■ ADÁMI MÁRIA felvétele

HETI ÚTRAVALÓ

„Építetek utat a pusztában az Úrnak! Az Úr jön hatalommal!” (Ézs 40,3.10)

Advent harmadik hetében az *Útmutató* reggeli és heti igéi erre figyelmeztetnek: senki meg ne tévesszen titeket!

(Lásd Mt 24,4.5) S figyelmünket Keresztelő János személyére s szolgálatára irányítják; ő Krisztus hírnöke, útkészítője, előfutára, és így szól: „Íme, az Isten Báránya!” (Jn 1,36) „Íme, a mi Urunk, akit mindannyian várunk, ő megszabadít minket.” (GyLK 727) „Isten valamennyi ígérete Jézus Krisztusban lett igenné, és általa lett ámenné Isten dicsőségére.” (2Kor 1,20; LK) Ő népének üdvözítőjeként jön el újra; de ma is jön, és szól hozzánk az ígében, az Atya-Fiú Lelke által! Keresztelő János az Eljövendőt mint ítélobíró várta, róla prédikált (lásd Lk 3,17), ezért kérdezte a börtönéből: „Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várunk?” Jézus a Messiás cselekedeteinek felidézésével felelt: „...és boldog, aki nem botránkozik meg énbennem.” (Mt 11,3.6) „Hogyne volna boldog! Hiszen e Királyban és igéjében – öröm helyett – az egész világ megbotránkozik, mert nem akar Isten kegyelmére hagytatkozni, s ő övétől is azt kívánja, hogy keresztjüket felvevén sokféle megpróbáltatásban és szorongatásban kövessék őt” – írja *Luther*, s Pál Isten titkainak hűséges sáfáraként felszólít: „Egyáltalán ne ítéljétek azért addig, míg el nem jön az Úr: (...) akkor mindenki Istentől kapja meg a dicsőségét.” (1Kor 4,5) Keresztelő János ugyanazokkal a szavakkal kezdte prédikációját, mint később Jézus (lásd Mt 4,17): „Térjétek meg, mert elközelített a mennyek országa! – És amikor megvallották bűneiket, megkeresztelte őket a Jordán folyóban.” (Mt 3,2.6) „Én vízzel kereszteltek, hogy megtérjétek, de aki utánam jön (...), ő majd Szentlélekkel és tűzzel keresztel titeket. Teremjétek hát megtéréshez illő gyümölcsöt!” (Mt 3,11.8) A két testvér példázata kapcsán Keresztelő János ezt mondta az Úr Jézus: „Mert eljött hozzátok János az igazság útján, de nem hittetek neki (...), még később sem gondoltátok meg magatokat, hogy higgyetek neki.” (Mt 21,32) S hét nappal szenteste előtt ma is felhangzik Gábiel arkangyal üzenete: „Üdvöz légy, kegyelembe fogadt, az Úr veled van! Ne félj, Mária! Íme, fogansz méhedben, és fiút szülsz, akit nevezz Jézusnak. A Szentlélek száll rád... – ...mert Istennek semmi sem lehetetlen.” (Lk 1,28.30.31.35.37) Pál adventi felhívása így hangzik: „Mindenkör örüljétek, szüntelenül imádkozzatok, mindenért hálát adjatok, mert ez Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javotokra.” (1Thessz 5,16–18) Íme, áldáskívánása: A békeesség Isten öröme legyen meg titeket a mi Urunk eljövetele! Ez Pál apostoli igehirdetéseinek lényege: az Úristen minden ígérete Fiában teljesült be, s ő gyermekeit Krisztusban megerősíti. Kérjük mi is ezt! (Lásd EÉ 39) „...felken... pecsétjével el is jegyezt minket, és a Lélek zálogát adta szívünkbe.” (2Kor 1,21.22; lásd Ef 1,13.14) Ezért szívvel-lelekkel dicsőítsük: „Áldott az Isten, mindnyájunknak Atyja, / Ki az ő népet, ím, meglátogatta, / És megváltotta, mint ígerte régen, / Nagy kegyelmében.” (EÉ 145,1) Marana tha: Urunk, jöjj! (1Kor 16,22) ■ GARAI ANDRÁS

Együtt erősebbek vagyunk

Még soha nem láttam élőben mamutfenyőt vagy más néven kaliforniai óriásfenyőt, amely az Egyesült Államok nyugati részén honos. De nemrég halottam ezekről a fákról néhány dolgot, amely magyarázatot ad nemcsak lehetetlen magasságukra, hanem rendkívül hosszú élettartamukra is.

Kilencven méternél magasabbra is megnőnek, törzsük átmérője hét-nyolc méter, és jó néhány közülük ezer évnél is tovább él. Vajon minek tulajdonítják a tudóskok ezt az elképesztő méretet és élettartamot? Az egyik legfontosabb tényező ezeknek a növényeknek a gyökérzete. A mamutfenyők gyökerei egymásba fonódnak, így megosztják egymással a növekedésükhöz szükséges erőforrásokat. A tartós viszontagságok ellen is jobban fel vannak vértelve ezáltal.

Mi lenne, ha mi is a mamutfenyőkhöz hasonlóan „funkcionálnánk” az üzleti és szakmai életben? Szívesen hangsúlyozzuk a függetlenségét és az egyéni teljesítményeket. Munkahelyünkön hallunk olyan „sztárokról”, akik kivételes teljesítményükkel tűnnek ki. Nincs semmi rossz abban, ha elismerjük ezeket az embereket, de a mindennapi életben szinte minden helyzetben többre vagyunk együtt, mint egyedül.

Némely „mantrák” ellenére, mint amilyen az „ez rólam szól” és „a magam módján csinálom”, az igazság az, hogy megvan a jutalma – és jóleső érzéssel tölt el –, ha mint csapat együtt dolgozunk, kiegészítve egymást saját erősségeinkkel, adottságainkkal, ellensúlyozva egymás gyengeségeit.

Az elképzelésekkel, megvalósításra váró tervekkel bíró vezetőnek szüksége van adminisztratív csapatra, irodai emberekre, hogy céljait elérje. Az ötletemberek mellé kellene képzett kommunikátorok, akik az elképzeléseket hatékonyan tovább tudják adni. A gyakorlott kereskedők nem mennének sem-

mire hozzáértő munkások nélkül, akik jól elkészítik a termékeket, amelyeket aztán majd el lehet adni.

A Biblia hangsúlyozza, hogy a nagyobb eredmény elérése érdekében egyesítsük erőinket. Megtudhatjuk belőle, hogy szükségünk van egymásra. Az elszigetelődés és az egymástól független működés végül elkedvetlenedéshez, a motiváció elvesztéséhez vezethet.

„Ügyeljünk arra – mondja az Írás –, hogy egymást kölcsönösen szeretetre és jó cselekedetre buzdítsuk. Saját gyülekezetünket ne hagyjuk el, ahogyan egyesek szokták, hanem bátorítsuk egymást; annyival is inkább, mivel látjátok, hogy közeledik az a nap.” (Zsid 10,24–25)

Az erőforrások megosztása fontos a kölcsönös haszon érdekében. A versengő világban kísértést jelenthet, hogy néha mások kárán boldoguljunk. De a rövid távú nyereség hosszú távú veszteséget eredményezhet. A közös munkasúlyozás a függetlenségét és az egyéni teljesítményeket. Munkahelyünkön hallunk olyan „sztárokról”, akik kivételes teljesítményükkel tűnnek ki. Nincs semmi rossz abban, ha elismerjük ezeket az embereket, de a mindennapi életben szinte minden helyzetben többre vagyunk együtt, mint egyedül.

Csapatmunkára van szükség a nagyobb eredményekért. Sokat lehetne mesélni az együttműködésről, amely egy-egy elvégzendő feladat, teljesítendő misszió érdekében, közös értékek alapján jön létre. Együtt nagy dolgokat tudunk véghezvinni, amelyekről egyénileg csak álmodozni lehet. „Jobban boldogul kettő, mint egy: fátörzseiknek szép eredménye van. Mert ha elesnek, az egyik ember fölemeli a társát. De jaj az egyedülállóknak, mert ha elesik, nem emeli föl senki. (...) Ha az egyiket megtámadják, ketten állnak ellent. A hármast fonál nem szakad el egyhamar.” (Préd 4,9–12)

■ ROBERT J. TAMASY
Forrás: Monday Manna

NAPPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Kis hattyú

Hazánkban három hattyúfaj fordul elő, közülük a bütykös hattyút minden gyerek ismeri. Talán ettették is őket például a Duna- vagy a Balaton-parton.

Az énekes hattyú újabban szintén költ hazánkban az Ipoly mentén, a kis hattyú viszont csak ritka téli vendég Magyarországon. Hazája Európa és Ázsia legészakibb tájai a Kola-félszigettől a Léna folyó torkolatvidékéig. Ha megnézzük a térképen, az bizony nagyon északon van.

Az öreg madarak – akár a másik két fajnál – hófehérek, a fiatalok szürkésbarnák. A kis hattyú az éne-

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

RAJZ: BUDAI TIBOR

kes hattyúhoz hasonlít, valamivel kisebb nála, de a legbiztosabb különbség a csőrükön mutatkozik. Ez mindkét fajnál fekete, de az énekes hattyú csőre a tövétől a hegye felé élénk citromsárga egészen az orrlyukakig, sőt még azok alatt is egy kicsivel, a kis hattyú csőrének tövével viszont csak egy nagyobb sárga folt van.

Amikor 1977. január 16-án életemben először láttam kis hattyúkat, a szőlőligeti Duna-parton távcsöveztük a madarakat *Andris* fiammal. Hamar észrevettük a túlsó part közelében úszó két fehér madarat, de pihentek, így csőrüket nem láthattuk, mert a tollaik közé dugták. Hideg északi szél fúj, a kezünk a kesztyű ellenére is majd lefagyott a távcsőről, amíg egy helyben toporogva vártuk, hogy valamelyikük kiemelje a fejét a tollai közül.

Legalább egy órát álltunk ott, már teljesen átfagytunk, amikor két keréce repült alacsonyan a Duna felett – szerencsére a hattyúk közelében. Erre megmozdultak, kíváncsian utánuk néztek, felemelvén a fejüket, mi pedig abban a pillanatban

tudtuk meg, hogy kis hattyúkat vezetett élénk a jó szerencse. Egyszeriben elfelejtettük, hogy hideg van, boldogan néztük őket. Azóta többször láttam már kis hattyút, de ez az első volt a legizgalmasabb és egyben a leghidegebb.

Madarunk a tavakkal és lápokkal tarkált, nyílt tundrán csak júniusban kezd fészkelni. A négy-öt tojásból huszonkilenc-harminc nap alatt kelnek ki a fiókák. Növényekkel és gumóikkal táplálkoznak.

Hazánkban védett, természetvédelmi értéke ötvenezer forint.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Mit gondolsz, milyen színűek a kis hattyú tojásai?
2. Vajon mikor kezdenek el repülni a fiókák?
3. Mit tippelsz, hány tolla van egy kis hattyúnak?

1. Sárgásfehérek.
2. Negyven-negyvenöt naposan.
3. Több mint huszonelezer.

Valaszok

Útban Jézushoz

Már csak néhány nap választ el bennünket szenteste csodájától, a Megváltó születésének ünnepétől.

Jól tudjuk az evangéliumokból, hogy amikor Jézus Betlehemben megszületett, angyalok mondták el a jó hírt a környéken lévő pásztoroknak. Miután az égi hírnökök

eltűntek, a pásztorok nem sokat késlekedtek. Útra kerekedtek, hogy megkeressék az istállót, ahol az újszülött jászolban fekszik.

► Segítetek a pásztoroknak odaérni a jászolhoz!

RAJZ: JENES KATALIN

KÖNYVAJÁNLÓ

Gyermekbibliák

Két gyönyörű képes Bibliával lepte meg a gyermekeket idén a Magyar Bibliatársulat.

A *Kicsik képes Bibliája* – ahogy a címe is jelzi – elsősorban a kisebbeket szólítja meg. Az ószövetségi történetek közül a teremtéstörténettel, Nőé bárkaépítésével és az özönvízzel, Ábrahám, József családjával, Dávid és Góliát harcával, Jónással és Dániellel ismerkedhetnek meg az olvasók. Az újszövetségi részben Jézus születésének történetét, néhány csodatételét, példabeszédét találjuk, és nem marad ki halála, feltámadása sem.

A kötet kiválóan alkalmas arra, hogy a szülőkkel, nagyszülőkkel összebújva olvassák, nézegessék a kicsinyek, és így ismerkedjenek meg a bibliai történetekkel. A bájos illusztrációkat *Priscilla Lamont* készítette.

Elena Pasquali: Kicsik képes Bibliája. Kálvin Kiadó, Budapest, 2015. Ára 3500 forint.

A *Nagy családi gyermekbiblia* minden korosztálynak nagy örömet fog szerezni. Nemcsak a tartalma miatt, hanem *Marijke ten Cate* holland illusztrátor rajzai miatt is. A látványos, gyönyörűen színes és magával ragadó képek szinte a bibliai történetek közepébe röppentek.

Ott lehetünk például Babel tornyának építésénél, együtt hallgatózhatunk Sárával a sátor mögött, vagy segíthetünk Ruthnak kalászt szedegetni. Máriával együtt nyithatunk ajtót a napkeleti bölcseknek, vagy hallgathatjuk Jézus tanítását a hegyen. Pállal nemcsak hajóra szállhatunk, hanem még a börtönbe is elkísérhetjük, hogy lássuk, milyen örömmel beszélt még ott is Jézusról.

Minden család karácsonyfája alá odakívánkozik a *Nagy családi gyermekbiblia*.

Marijke ten Cate: Nagy családi gyermekbiblia. Kálvin Kiadó, Budapest, 2015. Ára 5500 forint.

Elköszön a szerkesztő

Kedves Gyerekek! A *Napos oldalt* jelenlegi formájában hat éve olvashatjátok. Talán van, aki még emlékszik közületek, hogy korábban az *Evangelikus Életben* csak egy oldalsaroknyi volt ennek a rovatnak a helye. Nem véletlenül hívták akkor *Gyermeksaroknak* ezt a rovatot.

A *Gyermeksarokba*, majd a *Napos oldalra* kerülő írásoknak, rejtvényeknek több mint tizenöt éve vagyok a gazdája. Most elbúcsúzom tőletek. Szeretném megköszönni azt a sok kedves levelet, rajzot és beküldött helyes megfejtést, amelyet ezek alatt az évek alatt tőletek kaptam. Születeknek, nagyszületeknek és hitoktatóitoknak is hálás vagyok, amiért a kezetekbe adták

az újságot. Segítettetek nektek megoldani a rejtvényeket, majd a megfejtéseket postára adták.

Hálás szívvel köszönöm állandó segítőtársamnak, *Jenes Katalinnak* azt a sok szép rajzot, amelyeket a hosszú évek alatt a gyerekoldalra készített. Köszönettel tartozom *Schmidt Egonnak* és *Budai Tibornak*, akik 2010 októberétől gondoskodnak arról, hogy a *Mesélnek az állatok* című rovat mindig tartogasson valami érdekeset az állatok világáról.

Gyermekeknek szóló rovatmal a jövő év elején induló evangélikus magazinban is találkozhattok majd. Isten áldja életeteket! ■ BODA ZSUZSA

ÉRDEKES ÉLETUTAK

A bűnözőktől is lehet tanulni

► Nehéz örökséggel terhes családi múlt áll *Apor János* mögött. Édesanyját részeg krigiz katonák megerőszakolták, édesapja a csodával határos módon, betegen tért vissza a Don-kanyarból. Fiának elvesztése mélyen megrendítette, de végül sikerült talpra állnia. Bár születése után azonnal megkeresztelték – katolikusnak –, mégis másfelé vezetett az útja. Volt katoná, dolgozott ápolóként, de amikor egy rabgazdaság állattenyésztést vezetett, és megismerkedett a büntetés-végrehajtással, tudta: megtalálta a helyét, és egy életre elkötelezte magát ez utóbbi terület mellett. Onnan is ment nyugdíjba mint büntetés-végrehajtási őrnagy. Felőttként talált rá az evangélikus egyházra, amelynek évtizedek óta lelkes, odaadó, a gyülekezetnek pedig tevékeny tagja.

– Évekig dolgozott büntetés-végrehajtási nevelőként. Ez a munkakör, úgy gondolom, nemcsak jellemformáló, de eléggé igénybe is veszi az ember mentális energiáit.

– Kétségkívül. Bár nekem szerencsém volt, hiszen remek munkatársakkal, *Benczúr Lászlóval* és *Görög Tiborral* dolgozhattam együtt. Ők nemcsak kiváló emberek, hanem kiváló evangélikus lelkészek is voltak, akiket minden lehetséges módon segítettem. Ezt ők úgy „hálaíták meg”, hogy nemcsak az elítéltekre, hanem a nevelők lelki egészségére is figyeltek. Engem azonban elsősorban nem a munkahelyi problémákon keresztül tett próbára az Úr: feleségem súlyos betegsége, a fiam halála miatti depresszió és a testületnél lévő erkölcsi gondok sokkal jobban igénybe vettek. Mindezt inkább sokat tanultam, s igyekeztem meglátni, miből lehet szellemileg, lelkiileg épülni, töltekezni, profitálni. S elmondhatom: a bűnözőktől is lehet tanulni, hiszen közöttük is vannak tanult, művelt, intelligens emberek.

– Katolikusnak keresztelték, most mégis egy evangélikus gyülekezeti testvérrel beszélgetek.

– 1990-ben, Péter fiam halála után tértem át a katolikusból az evangélikus egyházba, amely sokkal bensőségesebb, őszintébb a számomra.

– És nem csupán mint rendszeres istentisztelet-látogató kötődik egyházunkhoz.

– A gyülekezetemben a hajléktalanok gondozása, istápolása lett a feladatom. Várjuk, fogadjuk őket istentiszteletre, de elvárásaink vannak velük szemben! Nem jöhetnek be itasan, nem engedem, hogy kiabáljanak, randalírozzanak. Kijelölt helyük van, ahol csendben hallgathatják az istentiszteletet, illetve aki akar, részt vehet benne. Sajnos többnyire – mentálhigiénés és egészségügyi értelemben egyaránt – beteg, irányíthatatlan emberekről van szó, sőt egy részük, mondjuk ki nyugodtan, bűnöző életmódot folytat. Sokukat név szerint is ismerem, gyakran hét közben is találkozunk. Segíték elintézni ügyes-bajos dolgaikat, és persze beszélnek nekik az evangéliumról.

– Azt tehát már tudjuk, hogy „sokat kivesz” az emberből a büntetés-végrehajtásban végzett munka, én azonban inkább arra lennék kíváncsi, mit adott önnek.

– A legnagyobb élmény az, amikor a volt elítéltekkel találkozom, megismernek, s nem szólnak le, nem mondanak rosszat az akkori időkről, hanem azt mondják, hogy jó volt, amíg ott dolgoztam, sokat köszönhet-

A SZERZŐ FELVÉTELE

nek nekem. Vagy ha összetalálkozom volt kollégákkal, akik arra kérnek, hogy ha lehet, menjek még vissza dolgozni. Tehát sok barátságot, meghatározó élményeket és megerősödött hitet kaptam a munkámtól.

– Nagyon sok nyomort, bünt, szenvedést láthatott. Hogyan tudta közben megőrizni a lelki egészségét?

– Egyrészt figyeltem rá, hogy fizikailag rendben legyek. Naponta tornáztam, és igyekeztem minél többet mozogni a levegőn, mint ahogy azóta is. Másrészt rendszeresen jártam templomba; amíg Budán laktam, Budavárba. Alapvetően tehát a fizi-

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

kai tevékenység, az istentiszteleteken való részvétel, no és sok-sok lelkesítő beszélgetés által regenerálódtam, töltődtem fel.

– Családjának történetét tekintve eléggé meglepő, hogy pont erre, ilyen pályára került, hiszen számtalan tragédia – és ha szabad így mondanunk: erőszakos esemény – fémjelzi többük múltját, életét. Honnan mégis ez a vonzódás?

– Alapvetően – ahogy divatosan mondják – „bevállalós” típus vagyok. Nemcsak szeretem, de jól is kezelem a nyílt konfrontációkat. S mindezen ellenére valószínűleg a családi

múltam, az iskolai végzettségem, illetve habitusom miatt szerettem, szerettem azt csinálni, amit a többség elutasít.

– Van ebben szerepe a hitének is?

– Mindig is nagyon erősen segített. Másrészt pedig jól érzem magam, ha adhatok valamit, vagy segíthetek másokon, ami nyilván szintén hitből fakad. Számomra teljesen mindegy, hogy hajléktalan vagy cigány, óslakos vagy bevándorló, beteg vagy egészséges, keresztény, vagy nem.

– Az ember azt gondolná, hogy mindezek ellenére boldogan vonult nyugdíjba, örül, hogy megszabadulhatott a gondoktól és a feszültségtől, élvezi a jól megérdemelt, gondtalan pihenést. Ehhez képest most hajléktalanokkal foglalkozik, vagyis ismét szenvedéssel, nélkülözéssel, egyéni tragédiákkal szembesül nap mint nap. Nem tud, nem is akar elszakadni ettől a területtől, a társadalom periferiáján élő emberekkel való foglalkozástól?

– Az én életem ilyen. Egyszerűen szeretem a karitatív munkát, akkor érzem jól magam, ha ezzel foglalkozhatok. De a hajléktalanok segítségén kívül más feladataim is vannak. Aktívan besegítek a mozgássérültek szállításában a kerületben, több polgári csoportban és civil kezdeményezésben tevékenykedem, s alapvetően odaállok minden olyan ügy mellé, amely tisztességes, jó szándékú, és mások megsegítésére irányul.

– Hogyan kötődik az egyházhoz? Mit jelent önnek az evangélikussága?

– Nagyon erősen kötődöm. Igyekezem evangélikus szellemiségben élni a mindennapokban a szó legszorosabb, legnemesebb értelmében. Sokat olvasok, figyelem egyházunk tagjainak levelezését, rendezvényekre járok, mindenhol ott vagyok, amire erőmből, időmből futja.

– A megvalósulás – tudjuk – nem rajtunk áll, de elképzelési, tervei bizonyára vannak a jövőről. Ezeket tekintve merre vezet tovább az út?

– Továbbra is igyekezem tisztességgel, becsülettel elvégezni azokat a feladatokat, amelyeket az Úrtól a lelkészek keresztyél kapok. És igyekezem továbbra is puritán módon, szerényen élni. Nem akarok senkit megváltoztatni, minden embert olyannak fogadok el, amilyen. Az az igazság – innen visszatekintve úgy látom –, hogy egyáltalán nem volt könnyű erre a felismerésre eljutni...

■ GYARMATI GÁBOR

Ahol Luther-rózsás kitűzők is készülnek

Történelem jelvényekben elbeszélve

► Falerisztikának nevezik a történelemnek azt a segédtudományát, amely a kitüntetések, rendjelek, jelvények történetével és vizsgálatával foglalkozik. E témakörben jelent meg nemrégiben *Berényi Zsuzsanna Ágnes* könyve *Történelem jelvényekben elbeszélve – Az Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár* címmel. Érdekes, összetett műfajú kötet született, amely több tudományágból merít, és kultúrtörténeti érdekességeket is tartogat.

A kötet bevezető fejezete a jelek és jelképek mibenlétét taglalja. Áttekinti a korai szimbólumok kialakulását, ókori, majd keresztény jelképeket hoz példaként, szót ejtve arról is, hogy mi minden lehet jelképek hordozója (jelvény, zászló, öltözékek).

Könyvében a szerző nem pusztán elméleti összefoglalóra vállalkozik, s nem csupán kultúrtörténeti utazásra hívja az érdeklődőket, hanem a jelvénykészítés, jelvénygyártás menetét is ismerteti. Nemcsak a magyar, de az európai szakirodalomban is viszonylag ritka, hogy a jelvények történetével foglalkozó szakkönyvek, tudományos ismeretterjesztő művek a gyártás részleteire vonatkozó információkat is tartalmaznak. Itt e ritka kivétellel találkozhatunk. Megismerhetjük az alapanyagokat s magát a folyamatot, a tervezés, a rajzok elbírásának módját, szempontjait, menetét, majd azt is, hogy a terv gyakorlati megvalósítása milyen módon történt, milyen eszközöket, gépeket, vegyszereket használtak, s melyek voltak a munkafolyamat lépései.

Az evangélikus egyházhoz – közelebbről Deák téri gyülekezetünkhöz – szorosan kötődő *Berényi Zsuzsanna Ágnes* könyve azonban nemcsak e téren ad pluszt, hanem az alcímében jelölt téma kibontásával is. Igazi ipartörténeti érdekesség az Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár története. A vállalkozás ma is működik, készülnek termékei.

A kötetben sajátosan összefonódik a gyár története az azt létrehozó és működtető családdal, amely éppen a szerzőé. Családtörténeti adatain kívül személyes megjegyzései, emlékezései teremtik meg azt az atmoszférát, amely egy-egy szakasz esetében kisebb időutazáshoz hasonlít.

Sajátosan keveredik a könyvben a falerisztika s az ipartörténet a genealógiával (*származástan, családok lezármazási rendjét kutató tudományág, a történelem egyik segédtudománya – a szerk.*); ezek a tudományterületek a kötetben elbeszélte történetnek megfelelően kapnak kellő hangsúlyt, hol az egyik, hol a másik kerül előtérbe.

A kötet gerincét az 1899-ben létesült, a Közműhelytelepen működött Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár története adja. A cég megalakulását és működését nem elszigetelten, hanem a magyar ipar történetébe ágyazottan mutatja be a szerző. A megalakulást megelőző évtizedeket, az iparra vonatkozó törvényeket, a kormány ipartámogatását, a társulási formákat is megismerhetjük.

Korszakonként halad előre a kötet, s minden korszakhoz az akkori jelvényeket rendeli hozzá, különböző csoportokba rendezve a vizsgált anyagot. Az egyes korszakok előtt rövid beveze-

tő olvasható, de a tárgyalt jelvények kapcsán is fűz – például társadalmi jelenségekre vonatkozó – magyarázatokat a szerző az éppen elemzett anyaghoz.

A különböző jelvénytípusok között szerepelnek például az iskolajelvények vagy a pártok jelvényei, e jelvénytípusokon belül betűkkel, feliratokkal ellátott, illetve a magyar címet ábrázoló jelvények. Sajátos, a kor hangulatát, politikai véleményét megidéző jelvényeket is találunk a kötetben, ilyenek például a Trianon utáni úgynevezett irredenta jelvények.

Olvashatunk a készítés technikájáról, és a könyv a gyár többi terméke között is elhelyezi az adott korszak jelvényeit. Evangélikus vonatkozású jelvényekkel is megismerkedhet az olvasó, például a fásori evangélikus gimnáziumával vagy az evangélikus leánygimnáziumával. Láthatjuk az utóbbinak a jutalomérméit is – valamennyit a Luther-rózsával.

A kiadvány számos színes illusztrációt tartalmaz: gyártóeszközök, érmek, archív családi fotók, jelvények, dokumentumok (például iparigazolvány, reklámcédulák) reprodukciói gazdagítják az oldalakat. A kiadvány végén betűrendes mutatót találunk a jelvények feliratairól, emellett tárgy- és földrajz név-mutató segíti az eligazodást.

A kötet érdekessége, hogy család-történettel ötvözve mutatja be e vállalkozás történetét. Megismerhetjük belőle a tulajdonosokat, munkamódszerüket, a munkához és a vásárlókhoz való viszonyukat. De a legkülönfélébb, a jelvények kapcsán előkerülő témákról is olvasható, jó összefoglalások szerepelnek a kötetben, közelebb hozva az érdeklődőkhöz a gyártat és termékeit.

■ KOVÁCS ELEONÓRA

Berényi Zsuzsanna Ágnes: Történelem jelvényekben elbeszélve. Az Első Magyar Tűzzománc Jelvénygyár. DVD-melléklettel. Gondolat Kiadó, Budapest, 2015. Ára 4950 forint.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életköznelben vagyunk

Nyugdíjas lelkészek találkozója

Az Északi és a Déli Egyházkerület szép hagyományához híven éves adventi találkozójukra gyűltek össze december 4-én a két kerület nyugdíjas lelkészei az Evangelikus Középiskolai Kollégiumban, a budapesti Rózsák terén.

A Győri Gábor esperes által vezetett alkalom programja a kollégium diákjainak zenés felvezetésével kezdődött. A rendkívül színvonalas előadás után Missura Tibor a hagyományokhoz híven felolvasta az elmúlt évben elhunyt lelkészek és lelkészfeleségek

Az áhítatot dr. Ecsedi Zsuzsa előadása követte *Megszólalnak, megszólítanak-e Luther énekei ma is?* címmel. Az Evangelikus Kántorképző Intézet tudományos munkatársa a reformátort mint énekeivel is prédikáló igehirdetőt mutatta be az *Evangelikus énekeskönyv* jól ismert lutheri énekein keresztül. Az előadás szövegét bőséges énekelte és zenei illusztráció egészítette ki. Ebben a pestszentlőrinci gyülekezet néhány tagja – Draskóczy Zoltán

nevét. Kedves gesztusként a véletlenül meggyújtott négy gyertyát égve hagyták az adventi koszorún, a teljességbe előrement kollégák emlékére...

Gáncs Péter déli egyházkerületi püspök áhítatában az öregségről, illetve magáról az öreg szóról elmélkedve arról beszélt, hogy a Dunántúl bizonyos részein ezt a nagy szinonimájaként használják. Az idősebb generáció centiméterekben kifejezve talán egyre kisebb lehet, de az évtizedes tapasztalatok, bölcsesség, a hiteles élet valóban naggyá, „két lábbon járó igehirdetessé” teheti idősebb testvéreinket – mondta.

(gitár), Fülöp Kornél (gitár), valamint Győri Katalin Dorottya és dr. Barizs Gabriella (ének) – működött közre. Az elhangzottak sok érdekes információval gazdagíthatják még azokat is, akik jól ismerik a tárgyalt énekeket.

Dr. Fabiny Tamás püspök zárószavában egy adventi áldást idézett az *Ünnepvárás – Ünnepvárás* című könyvből, amelyet mindenki kézbe kapott: „Ő / Aki a kezdet / Az Élet / A Remény / Érkezzen meg a szívedbe az ő örömeivel / És készítsen fel téged az eljövendő Ünnepre.”

■ KISS TAMÁS felvétele

Istentiszteleti rend • 2015. december 13.

Advent 3. vasárnapja. Liturgikus szín: lila. Lekció: Mt 11,2–10; 1Kor 4,1–5. Textus: Ézs 40,1–11. Énekek: 140., 136.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Bencéné Szabó Márta; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. Gazsóné Verasztó Teodóra; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Gazsóné Verasztó Teodóra; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; du. fél 6. (gyülekezeti, karácsonyi szeretetvendégség) Sztojanovics András; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Németh Zoltán; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. dr. Lászlóné dr. Agod Anett; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. asztali beszélgetések; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol, úrv.) Aradi György; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. (úrv.) Románé Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/A** de. 10. (szlovák, kétnyelvű családi) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv., zenés) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Rezessy Miklós; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Rezessy Miklós; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 9. Grendorf Péter; de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (gyermekkarácsony) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. (úrv.) Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabóné Mátrai Marianna; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. Ponicán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kovács Áron; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Brebovskyné Pintér Márta; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Horváth-Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (családi) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; du. 5. (családi) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (családi) dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Pilisvörösvár (ref. templom)** du. 2.

Összeállította: Balla Mária

A hit mérföldkövei

Konzultáció az új középiskolai hittankönyvekről

► **Hitoktatók, iskolalelkészek, gyülekezeti lelkészek és a szerzők gyűltek össze november 28-án, szombaton az Evangelikus Hittudományi Egyetemen (EHE), hogy közösen átgondolják az új középiskolai hittankönyvek teológiai tartalmait, szakmai előadásokat hallgassanak, és együtt imádkozzanak az új egyházi év kezdete előtt néhány órával.**

Gáncs Péter elnök-püspök áhítata nyitotta meg az eseményt, melyet Szemerai János püspök is megtisztelt jelenlétével. Az örök élet vasárnapi evangéliumról (Mt 25,37–51) szólva Gáncs Péter hangsúlyozta, hogy olyan szolgák vagyunk, akik azt az edelt adják a rájuk bízottaknak, melyből maguk is élnek.

Kodácsy-Simon Eszter, a katechetikai munkacsoport vezetője bevezetésében felidézte az új hittantervek koncepcióját, fő szempontjait és céljait. Kiemelt cél volt, hogy a korábban két tanévre korlátozódó bibliaismeret helyett most a Biblia a tanulmányok teljes ideje alatt a diákok kezében legyen, alapvető tájékozódási pontként Isten és önmaguk megismerésének folyamatában. Ehhez az is fontos, hogy a tankönyvek folyamatosan szem előtt tartsák a diákok életkérdéseit és élethelyzetét.

A 10. osztályos *Láss!* hittankönyv vitára is okot adó fejezetét vezette elő Bérés Tamás, az EHE egyetemi tanára. A házasság, párválasztás, szerelem és

szexualitás kérdésköre érzékeny, ugyanakkor minden tizenhat éves diákot belülről feszítő téma, ezért fontosnak látták a szerzők, hogy erről több leckén át is szó essék, a megfelelő bibliai szövegek alapján. A szerzőgárda nagy figyelmet fordított az életre szóló elkötelezettség felbecsülhetetlen értékének megmutatására, ugyanakkor tartózkodott a fiatalokkal szemben az előírásoktól.

Csáky-Pallavicini Zsófia, az EHE pszichológia tantárgyának oktatója a serdülőkorra jellemző pszichológiai sajátosságokról beszélt, kiemelve, hogy a kamaszok provokatív kérdéseit nem szabad „gyorsérlelésű”, kész válaszokkal agyoncsapnunk. Érett, elkötelezett hívó akkor lehet belőlük, ha melléjük szegődünk a kérdések és kételyek által szegélyezett ösvényen, és őszinte tanúként vállaljuk emberségünket, saját sebezhetőségünket.

Csepregi András, a Budapest-Fasori Evangelikus Gimnázium iskolalelkésze

a 9. osztályos hittankönyv *Ünnepek* fejezetéből a karácsonyt emelte ki; a két evangéliumi születéstörténet felfedezésével vezethetjük be a fiatalokat a gondolkodó hit világába.

Simon Attila faszori gyülekezeti hitoktató, korábbi iskolalelkész arról beszélt, hogy a mai iskolások információhiány helyett információtöbblettel küzdenek, így a hittan feladata nem egyszerűen az információmennyiség növelése, sokkal inkább az információalak rendszerezésére szolgáló világnézeti alapok kimunkálása. Az előadó kiemelte, hogy Jézus és tanítványai kapcsolatában több reformpedagógiai elvet és módszert is felfedezhetünk, ezek használatától nincs okunk idegenkedni.

Réz-Nagy Zoltán debreceni evangélikus lelkész a készülőben lévő 11. osztályos könyv *Lutherről* szóló fejezetéből adott ízelítőt, kérdezve egyúttal a jelenlévőket, hogy mennyire tartják ebben a formában jól taníthatónak az anyagot. Luther életének fordulatait és a műveiből vett szemelvények segítségével ismerhetik meg ugyanis a diákok a reformátort.

Az új tantervek nyomán az érettség is változások érik, ezeknek a lehetőségeiről, kihívásairól *Sólyom Anikónak*, a Deák Téri Evangelikus Gimnázium hittanárának vezetésével folyt beszélgetés a záró szekcióban.

■ SEBEN GLÓRIA
iskolalelkész
(Mezőberényi Petőfi Sándor Evangelikus Gimnázium)

A konferencia megerősítette bennem mindazt, ami miatt szeretek evangélikus lenni. Mindannyian átéljük ugyanis annak a felelősségét, hogyan tudjuk hitelesen, a maga teljességében átadni az evangéliumot a következő nemzedéknek. Hogyan neveljük valódi értékekre a ránk bízott fiatalokat, mikor a középiskoláinkban tanulók elenyésző hányada hozza magával a családból és/vagy a gyülekezetből a hívő háttérrel. Ugyanakkor mozaikcsaládok, az egyik szülő hiánya, családi tragédiák nehezítik az amúgy sem könnyű serdülő éveket.

Irreális lenne azt várni az evangélikus oktatási és nevelési intézményektől, hogy egyik napról a másikra „felduzzasszák” a helyi gyülekezetek létszámát – már az is nagy eredmény, ha az érettségizők olyan élményekkel lépnek ki iskoláink kapuin, hogy itt biztonságban,

szeretettel foglalkoztak velük, nyitott, őszinte beszélgetésekben vehettek részt.

Magam is evangélikus gimnáziumban érettségiztem, de tizenhét évesen eszembe sem jutott volna, hogy továbbra is szeretném, hogy közöm legyen az egyházhoz. Isten mégis utánam nyúlt, és már egyetemistaként jutottam el a hitre. Akkor ugrott be sok olyan mozzanat – például *Andorka Eszter* hittanórái, egy-egy elgondolkodtató film vagy a *Kis kátéból* tanult memoriterek –, amelyek ellen kamaszként még tiltakoztam, de fontos mérföldkövek voltak a hitem útján. Ugyanezt szeretném nyújtani saját tanítványaimnak: a hit mérföldköveit, törődést, hiteles jelenlétet, hogy őszintén tudjunk beszélni a tabutémákról is. Hogy elengedhessem őket Istenrel találkozni és ezeket az ajándékokat a maguk számára fölfedeztetni.

■ S. G.

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

Olvasa
az Evangelikus Élet
digitális változatát!

WWW.DIGITALSTAND.HU

Lassabb, gyorsabb

Hogy mi jelenik meg a Facebook-üzenőfalunkon, és hogy miért éppen az kerül a szemünk elé, ami, az lényegében rejtély. Leírások alapján tudható, hogy rengeteg paraméter vesz figyelembe a rendszer, amikor eldönti, hogy az ismerőseink által megosztott tartalmak közül melyek jelenjenek meg, és melyek kerüljenek előre.

Idén ősszel még egy ismert jellemzővel bővült a rendszer: a Facebook már azt is figyeli, hogy mennyire gyors az internetkapcsolatunk, és ha azt észleli, hogy lassú helyről netezünk, akkor különféle trükkökkel próbálja meg élvezetesebbé tenni az oldal látogatását. Például ilyenkor nem jelenít meg videókat, illetve a képek helyén is csak egy kis felbontású változat jelenik meg először. A cél egyértelműen az, hogy a világ „nem nyugati felén”, ahol kevésbé elterjedt a széles sávú internet vagy a gyors mobilnet, szintén jól használható legyen a rendszer.

A Facebook nemrég újra tett egy lépést azért, hogy az emberek jobban használhassák az oldalt, csak ezúttal a másik irányból. A „2G Tuesdays”, azaz a „2G keddek” nevű program keretében a rendszer fejlesztői keddenként csak a manapság már igen lassúnak mondható 2G-s internetet használhatják, vagyis első kézből szerezhetnek tapasztalatot azzal kapcsolatban, hogy milyen az oldal akkor, amikor nem a lehető legjobb infrastruktúra áll a rendelkezésükre. Merthogy amúgy jellegzetes „fejlesztői betegség”, hogy a lehető leggyorsabb számítógépek, legnagyobb képernyők és leggyorsabb kapcsolat birtokában az ember könnyen elfeledkezik arról, milyen is az, amikor ezek nem állnak rendelkezésre.

Ha a saját gépen egy szempillantás alatt bejön az oldal, kevesen veszik a fáradságot, hogy azzal foglalkozzanak, amikor mégsem így történik minden. Például hogy legyen betöltésjelző, amely mutatja, hogy minden rendben, áramolnak az ada-

tok, csak éppen lassan. Vagy hogy maga az oldal kialakítása olyan legyen, hogy először a fő tartalom jelenjen meg, akkor is, amikor a teljes oldal még be sem töltődött, és a kü-

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

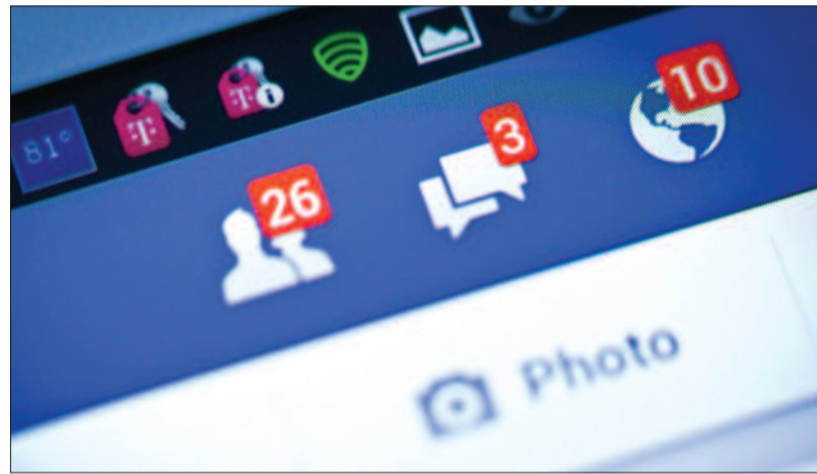

Rovatgazda: Nagy Bence

lönféle dizájnelemek nélkül is élvezetes legyen az olvasás.

A Google Chrome böngészője már egy ideje kínál beépített eszközöket is erre. Az F12 billentyűvel elérhető fejlesztői ablak bal felső második ikonjára kattintva nemcsak különf-

Európai Parlament – olyan kiskapukat hagyott meg, melyek lehetővé teszik, hogy bizonyos tevékenységeket korlátozzanak, illetve hogy „speciális szolgáltatások” számára gyorsabb elérhetőséget biztosítsanak. Vagyis akár az is könnyen előfordulhat, hogy egy nagy cég fizethet azért, hogy az ő oldalai vagy szolgáltatásai gyorsabbak legyenek – így viszont a versenytársak hátrányba kerülhetnek, hacsak ők nem teszik ugyanezt. Viszont egy új megoldással előrukkoló startup vállalkozásnak még nem lehet annyi tőkéje, hogy ezt megfinanszírozza magának, ezért valójában mindenkinek a kárára válik, ha ők – úgymond – kevesebb esélyt kapnak. Márpedig nemigen sült még ki jó dolog abból, ha valakik vagy valamik egyenlőbbek lettek az egyenlők között.

le képernyőket – okostelefon, tablet, notebook – szimulálva tekinthetjük meg az oldalt, de a betöltés sebességét is lehet állítgatni, így könnyen lehet csiszolgatni az olvasónak nyújtott felhasználói élményt.

Az oldalak betöltésének sebessége ráadásul amiatt is újra kérdés lett most, hogy Európában eljöhét a kétsebességes internet kora. Eddig ugyanis tiszta netsemlegesség volt, vagyis minden egyes internetes szolgáltatás ugyanolyan sávszélességet kapott. Ám az új szabályozás – amelyet november elején fogadott el az

Bár a szakértők azzal rémisztgetnek, hogy a szabályozás alapvetően átalakítja azt, amit ma internetezésnek hívunk, az egy jó darabig nem fog megváltozni, hogy valójában a neten lehet a legkevesebb költséggel vállalkozást indítani vagy tartalmakat publikálni. Ha pedig mindezt lassú hálózati kapcsolatot használó látogatók számára kínáljuk, akkor biztosan mindig találunk olyasmit, amin mi tudunk javítani azért, hogy nekik jobb élmény legyen a mi oldalainkat böngészni.

■ N. B.

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

Két Zulauf-reflexió

Tisztelt Szerkesztőség!

Az *Evangélikus Élet* szeptember 27-én megjelent számában *Keveházi László Bétheltől az új Sareptáig* című cikkét olvasva a következő kérdés merült fel bennem: vajon történeti ismeretek hiánya, felületes ismerete vagy azok szándékos elhallgatása az oka a közölt adatoknak? Mindkét eset igen sajnálatos.

Ha máshonnan nem is, de *Zoltán László* evangélikus lelkész könyvéből (*Zulauf Henrik 1893–1956 – A Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület igazgató lelkészének élete és munkássága, 1931–1951*; Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület, 2004) egyértelműen látható, hogy édesapám, *Zulauf Henrik* húsz éven keresztül – a legnehezebb háborús években is – vezető lelkésze volt a Fébének egészen annak feloszlásáig.

Nem kívánhatom, hogy szakértő, odaadó, szeretetteljes munkáját értékeljék, de „kifelejteni”, meg sem említeni, azt nem tartom tisztességesnek, igazságosnak.

Üdvözlettel: CSENGÖDY ESTHER (ZULAUF) (Tübingen)

Tisztelt Szerkesztőség!

Meglepődve olvastam az *Evangélikus Élet* szeptember 27-i számának 5. oldalán a *Bétheltől az új Sareptáig* című cikket. Megdöbbenésem nem annyira az váltotta ki, ami a cikkben olvasható, mint inkább az, ami hiányzik belőle. Nevezetesen a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület feloszlás előtti huszonhét évéből huszonkét (!) év.

Nagyon is értem, hogy egy ilyen „történeti áttekintés” talán megfelel a jelenleg az evangélikus egyházban mértékadó szemléletnek, de mégis különösnek tűnik, hogy egy ilyen beállítás által éppen az a korszak sülyed el a nemlétezés süllyesztőjében – az akkori vezetőség személyiségeivel együtt –, amelyben a Fébé integrálása az egyházba fő törekvésként megvalósult, és mindenféle szektás és rajongó tendenciák eredményesen el lettek hártva. Azonkívül a gyümölcsöző kapcsolatok meg lettek alapozva az olyan német testvérintézményekkel, amelyek a Fébé utódintézményei számára maig egzisztenciális jelentőségűek.

Az efféle „történetírás”, amelyet nem lehetett megkülönböztetni a történethamisítástól, s amelynek kedvelt módszerei közé tartozott a nemszerelem tények elhallgatása, a múltat nem ismerő fiatalok tudatlanságának kihasználása, köztudottan évtizedeken át hivatalos monopóliumot élvezett Magyarországon.

Éppen az evangélikus egyház hivatalos lapjában élvezzen ez a módszer síron túli tovább élést? Egy cikkben, amelynek szomszédságában egy püspöki prédikációban ez a mondat olvasható: „Nem kirekesztő egyházat akart Jézus.” Mi más az ilyen történetírás, mint kirekesztés, nemes tradíciók megcsúfolása? Nem hiszem, hogy az efféle publikációs teljesítmények az egyház hivatalos lapjában nagyban emelnék a Magyarországi Evangélikus Egyház tekintélyét akár az országon belül, akár az ország határaitól nyugatra.

Tisztelettel: PROFESSZOR DR. DR. H. C. THOMAS KÖVES-ZULAUF,
a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja

Tisztelt Zulauf Család!

Levelüknek teljes mértékben igazat adok. Csak annyit szeretnék rögzíteni, hogy a cikkből kimaradt Zulauf Henrik élete és szolgálata nem valamilyen „irányított” tény. Zulauf Henrik lelkész szolgálata valóban kihagyhatatlan a Fébé történetéből. „Védekezésül” mondhatnám, hogy az új Sarepta ünnepélyéről hazajövet ültem neki gyorsan az írásnak, és csak az általam személyesen ismert igazgatókat említettem, de tudom, hogy ez nem mentesít. Ezért a Zulauf családtól publikusan most bocsánatot kérek.

KEVEHÁZI LÁSZLÓ

Az Egyességi irat fordítója: Bohus Imre

Egy könyvbemutató kapcsán az *Evangélikus Élet* két írásban is (november 22., 8. o.) szólt arról, hogy megjelent az *Egyességi irat*, egyházunk hitvallási gyűjteményének az a darabja, amelynek eddig nem volt magyar fordítása. Mindkét írás megemlíti a kötet szerkesztőit, illetve a kísérőtanulmány szerzőjét, de egyikben sem szerepel a mű magyar fordítójának neve. Ezt a hiányt szeretném pótolni.

Az *Egyességi irat* először 1580-ban jelent meg nyomtatásban német, majd latin nyelven. Összefoglalásának, az *Epitomének* a magyar fordítását már 1598-ban kiadták. (Második kiadása 1908-ban látott napvilágot.) Az eltelt négyszáz évben senki sem vállalkozott a fordításra. Bizonyára sokan tanulmányozták a szöveget az eredeti nyelven vagy latin fordításban. Ha eleink több száz évvel ezelőtt szükségesnek tartották a fordítást, mennyivel inkább szükséges lett volna ez azóta, amióta a többnyelvűség visszaszorult.

A nyugalomba vonult főtiszt lelkész, *Bohus Imre* vállalkozott – részben mások, így a néhai *Dóka Zoltán* unszólására – a fordításra. Az elvégzett munka bizonyítja, hogy megvolt az a német és latin nyelvi felkészültsége, amely egy ilyen régi szöveg megfejtéséhez szükséges. Hiszen négy évszázaddal ezelőtt más volt a német sza-

vak értelme, más nyelvtani szabályok voltak érvényesek, és más stílusban fejtették ki nézeteiket a teológusok. Még jó, hogy már akkor lefordították latinra is, noha egyre kevesebben vannak ma hazánkban, akik számára a latin segítséget jelentett volna. A fordításhoz azonban magas szintű teológiai jártasság is megkívánatott, hiszen hiába ismeri valaki minden idegen szó jelentését és az összes nyelvtani szabályt, ha nincs fogalma arról, hogy miről szólhat a szöveg.

Bohus Imrének az *Egyességi irat* keletkezéséről szóló tanulmánya 1995-ben jelent meg a *Keresztyén Igazságban*. Magyar nyelven ez az addig legalaposabb és legrészletesebb leírása az irat történetének, amely bizonyítja, hogy a fordító már akkor komolyan foglalkozott vele. Kérdésemre, hogy – még ha megszakításokkal is – hány évig tartott a fordítás munkája, vagy mikor vágott bele, Bohus Imre nem tudott vagy nem akart pontos választ adni. Nem túlzunk, ha akár tizenöt évnyi munkájával számolunk.

A könyvbemutatóról közölt fényképen sem látható a fordító, de ez nem a kiadó hibája. A kilencvenes éveiben járó Bohus Imre kórházban van. Foglaljuk őt bele imádságainkba, és legyünk hálásak az Úrnak ezért a hűség, csendes és tudós szolgáláért.

■ R. A.

HIRDETÉS

Bevállalós? Csak bírja az iramot.

Erős immunrendszer
és elemében a család.

Az emelt hatóanyag-tartalmú Bérés Csepp Extra fokozott immunvédelmet biztosít szervezetünknek a betegségek megelőzésében és leküzdésében, hogy a mindennapok kihívásai közben is életerősek maradjunk.

A Bérés Csepp Extra vény nélkül kapható orvosi gyógyszer

www.beres.hu | facebook.com/beres.klub

A KOCKÁZATOKRÓL ÉS MELLÉKHATÁSOKRÓL OLVASSA EL A BETEGTÁJÉKOZTATÓT,
VAGY KÉRDEZZE MEG KEZELŐORVOSÁT, GYÓGYSZERÉSZÉT!

BÉRES Az egészséges emberért

Kedves Olvasóink!

A december 20–27-i dátummal 32 oldalon megjelenő, összevont, ünnepi lapszám – *Útitárs* melléklettel – lesz az *Evangélikus Élet* idei utolsó száma. Ára 550 forint.

Karácsonyi oratórium a Deák téren

December 20-án 18 órakor a Deák téri evangélikus templomban a *Lutheránia énekkar* és a *Budapesti Vonások kamarazenekar* előadja J. S. Bach *Karácsonyi oratóriumának* első három kantátáját. Közreműködnek: *Bodrogi Éva* (szoprán), *Németh Judit* (alt), *Varga Donát* (tenor) *Berczelly István* (basszus), *Dobozy Borbála* (csembaló), *Mekis Péter* (orgona). Vezető: *Kamp Salamon*.

A Luther Kiadó könyvesboltjának ünnepi nyitvatartása

Könyvesboltunk december 23-áig hétfőtől péntekig 9–18 óra között, december 12-én, szombaton is 9–18 óra között, december 19-én, szombaton pedig 9–13 óra között tart nyitva.
Cím: Budapest VIII. ker., Kiss József u. 2/a

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÖRBÖTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Örbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Állásajánlat

A Sztehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium állást hirdet általános iskolai tanító munkakörben. Felkínált havi jövedelem: a pedagógus-életpályá szerinti. Jelentkezni lehet önéletrajzzal a sztehlo.titkarsag@gmail.com e-mail-címen.

Új nap – új kegyelem**Vasárnap (december 13.)**

Kicsoda bölcs és értelmes közöttetek? Mutassa meg a magatartásával, hogy mindent bölcs szelídséggel tesz! Jak 3,13 (Péld 15,33; Mt 11,2-6/7–10/; 1Kor 4,1–5; Zsolt 85) Sokaknak egy letűnt kor életeszményét idéző szavak ezek ma már: bölcsesség, értelem, szelídség. Helyette inkább a tájékozottság, a siker, a hírnév és ezekhez hasonló kifejezések mutatják az elérendő célt. Épp emiatt is különösen időszerű, hogy Szentlélek által vezetve, az ige világosságában, krisztusi szelídséggel és határozottsággal tudjunk gondolkodni, szólni, cselekedni és túrni. – Úr Jézus, segíts, hogy az előttem levő héten tanítványodként járhasam utamat!

Hétfő (december 14.)

Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van. 1Sám 16,7c (Lk 1,30; Mt 3,1–6; Ézs 45,18–23) „Mindent a szemnek...” Karácsony közeledtével a jól ismert mondás első fele jellemzi környezetünket. Csillagok kirakatok, hivalkodó szórólapon, fényárban úszó sétálóutcák, családi házak kivilágított udvarai mind-mind látszani, kitűnni akarnak. Megosztott fotóink a legjobb formában láttatnak minket. Dávid testvérei ma is „vinnék a pálmát” öccsük előtt. Igénk nem a belső értékeknek a külsővel szembeni fontosságát, sem pedig a kicsinységet dicséri, hanem Isten kegyelmének nagyságát. Éljen úgy, hogy ennek a kegyelemnek szelíd fénye tükröződjék életeden. – Uram, őrizd meg a felszínességtől; köszönöm, hogy előtted őszinte lehetek!

Kedd (december 15.)

Amit pedig szóltok vagy tesztek, mind az Úr Jézus nevében tegyétek, hálát adva az Atya Istennek általa. Kol 3,17 (Zsolt 106,1b; Mt 3,7–12; Ézs 46,1–13) „Nem én voltam!” – hangzik el gyakran a mondat gyermekektől, ha számonkérésre kerül sor, s nincs, aki magára vállalja a felelősséget. Mi, felnőttek is sokszor így teszünk: a körülmények, mások hibáinak következményeként értelmezzük önmagunk vétkeit. „Nem én voltam, hanem a bennem munkálkodó, szabadító Krisztus!” Bár tudnánk sikereinkkel, eredményes segítőköszegünkkel, kitartó igyekezetünkkel Jézusról, s nem önmagunkról tanúskodni! – Krisztusom, kérlek, szabadíts meg a fölöslegesen kimondott súlytalan szavak, a céltalan vagy önző tettek, a mulasztások terhétől! Köszönöm, hogy a te szabadságodban élhetek!

Szerda (december 16.)

Jézus örömmel fogadta őket; beszélt nekik az Isten országáról, és meggyógyította azokat, akiknek gyógyulásra volt szükségük. Lk 9,11b (Ez 37,14; Mt 21,28–32; Ézs 49,1–6) Mikor élted át legutóbb, hogy örömmel fogadták érkezésedet? Mikor hevítette szívedet legutóbb túláradó öröm, amikor a te ajtódon kopogtattak? Kivel találkozott így? Heti igénk „útépítésre” biztat. Látod-e a célját? A Jézussal találkozás öröme ma is valóság. Krisztus jelenléte, Isten országának leplezetlen közlése, ma a test és a lélek gyógyulásává válhat számadra. – Megváltóm, találj rám, hogy rád találjak!

Csütörtök (december 17.)

Amiről kijelentést kaptál, hamarosan célhoz ér; és nem okoz csalódást. Ha késik is, várd türelemmel. Hab 2,3 (Jak 5,8; Lk 1,26–38; Ézs 49,7–17) Isten ígérete életünkben, személyes elhívásunk, látásunk óriási erő, hogy célegyenest előre igyekezzünk. Ez a személyesség belesimul Istennek egész világra szóló ígéretébe, tervébe: Krisztus visszatér, és mindent újjáteremt. A türelmes várakozás az ígéret beteljesedésére nem tétlenség. Mennyi tennivalónk van még! Ki hallja meg ma a te szavaidon keresztül Jézus közelségének jó hírét? – Szabadítóm, az idő a te kezében van, az enyémből kiperegnek a percek. Add, hogy hálaadással éljek ma is a nekem adott kegyelmi időddel!

Péntek (december 18.)

Ha engedelmesen hallgatsz az Úrnak, a te Istenednek szavára (...), áldott lesz a jártodban-keltesben! 5Móz 28,1.6 (Róm 4,21; 1Thessz 5,16–24; Ézs 49,18–26) A kitartó, eredményes igyekezet, a jókor kimondott, találó szó felkelti a figyelmet. Az időben érkező, szükségét enyhítő segítség ma is példaadó. Az Istentől megáldott életű emberekre, legyen bármilyen zajos is a világ, minden időben odafigyelnek. Az Isten előtti alázatnak, az ige és imádság dialógusának látható jelei vannak a hívők életén. Találj időt ma az imádságra! Keresd Isten szavában a neked szóló útmutatást! Légy csendben ölelőte. – Pásztorom, köszönöm, hogy nálad otthonra lelhetek! Figyelsz rám a csendben, figyelek rád csendben.

Szombat (december 19.)

Térjete meg [az Úrhoz], akitől oly messze távolodtatok! Ézs 31,6 (Róm 5,20; 2Kor 1,18–22; Ézs 50,4–11) Annyi mindent kipróbáltál már. Önfelelt szórakozást, lelkesítő eszméket, fájdalmat enyhítő kúrákat, gyors és könnyed sikerrel biztató módszereket, fontosnak tűnő, mégis mulandó célok felé törekvést. Sok mindent, ami megmutathatná magadnak és másoknak, hogy értékes vagy... Értékes vagy, ez nem kérdés. Helyén van-e most ez az érték? Valaki az életét adta érted, hogy szabadon, Isten gyermekeként élhess. Nála lelepleződik a bűn, és őszintén feltűnik az emberi erőtlenség, de felragyog és kiárad a kegyelem is. Nála kerül helyre az életed. – Megváltóm, kérlek, add meg bűneim bocsánatát és kegyelmed közelségét, jelenléted örömeit!

■ SÜLLER ZSOLT

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból december 13-ától december 20-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
8.00 / Civil Rádió (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (credoradio.hu) 9.00 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 10.30 / Duna Tv <i>Evangélikus magazin</i> 11.30 / Duna Tv <i>Jónak lenni jó (jótekonysági műsor)</i> 13.15 / Duna World <i>A Nagycsapat (portrészorozat)</i> 16.25 / Duna World <i>Keresztfához megyek (ismeretterjesztő sorozat)</i> 19.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus istentisztelet</i>	7.40 / Duna World <i>Párhuzamos múlt – Mítoszok és régészeti leletek Székelyföldön (magyar ismeretterjesztő film)</i> 10.40 / Duna World <i>Magyar történelmi arcképcsarnok</i> III. Béla 13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk! Az evangélikus egyház félórása</i> 16.05 / Duna World <i>Evangélikus magazin</i> 19.35 / Kossuth rádió <i>Részletek az Új Bojtorján együttes karácsonyi lemezéről</i> 20.00 / Pax Tv <i>Kút (beszélgetéssorozat)</i> 22.25 / M3 <i>Shakespeare: Ahogy tetszik</i> Pesti Színház, 1999 23.25 / Duna Tv <i>Janus (magyar tévéfilm, 2015)</i>	3.50 / Duna World <i>Itthon vagy!</i> Somlói térsége 5.50 / Duna Tv <i>Hajnali gondolatok</i> 9.30 / Bartók rádió <i>80 éve született Gregor József énekművész</i> 17.35 / Duna World <i>Hangjegyesek (magyar ismeretterjesztő film)</i> 18.10 / M2 <i>Kukori és Kotkoda (magyar rajzfilmsorozat)</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Hétközi istentisztelet (credoradio.hu)</i> 21.00 / M2 <i>Én vagyok itt (élő magazinműsor)</i> 22.25 / M3 <i>Lopott boldogság (magyar filmdráma, 1962) (89')</i>	5.08 / Kossuth rádió <i>Igéző</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórása 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora 19.39 / Kossuth rádió <i>Karácsonyi dallamok népi hangszereken – Szokolay Dongó Balázs előadásában</i> 20.45 / Duna Tv <i>Szabadság tér '89 (történelmi magazinműsor)</i> 22.15 / M3 <i>Hatholdas rózsakert (magyar játékfilm, 1970) (70')</i> 23.55 / Duna Tv <i>A némafilm (francia némafilm)</i>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
5.50 / Duna Tv <i>Hajnali gondolatok (vallási műsor)</i> 7.40 / Duna Tv <i>Pozsony magyar szemmel (ismeretterjesztő film)</i> 10.05 / Duna World <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 12.30 / Pax Tv <i>Riport a Zsámboki Evangéliumi Gyülekezetéről</i> A Zákueus Média centrum dokumentumfilmje 17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Nyitott ajtók (evangélikus magazin)</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet</i> 22.30 / Pax Tv <i>Barangolások a Szentföldön (útifilm)</i>	10.05 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (kontaktradio.hu) 13.30 / Kossuth rádió <i>Örüljete az Úrban mindenkor!</i> A metodista egyház félórása 16.05 / Duna World <i>Isten kezében</i> 17.35 / Duna World <i>Egy passió kálváriája – Magyarpolány (2010–2014) (magyar dokumentumfilm)</i> 19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora 19.35 / Duna Tv <i>Fölszállott a páva (népzenei tehetségkutató)</i> Döntő 19.50 / Duna World <i>7. Nemzetközi cirkuszfesztivál</i>	7.25 / Duna Tv <i>Család-barát (délelőtti magazinműsor)</i> 11.15 / Duna World <i>Beszterce ostroma (magyar játékfilm, 1948)</i> 12.50 / Duna Tv <i>Ízörzök – Szalafő</i> 18.20 / Bartók rádió <i>A régi magyar vers ünnepe</i> 19.30 / Pax Tv <i>Reformációi gálaest 2015 (riportfilm)</i> 19.40 / Duna Tv <i>Játék határok nélkül</i> 19.47 / Kossuth rádió <i>Karácsonyi dallamok a Canadian Brass előadásában</i> 23.00 / Pax Tv <i>Händel: Messiás (oratórium)</i> 0.15 / M2 <i>Holdon át (magyar kísérleti film)</i>	9.00 / Pax Tv <i>Istenhit és orvostudomány</i> 9.30 / ZDF (német) <i>Evangélikus istentisztelet a délnémet betlehemesmúzeumból</i> 9.30 / Bartók rádió <i>Musica Sacra</i> 9.45 / Duna Tv <i>Evangélikus ifjúsági műsor</i> 10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Asztali beszélgetések</i> 10.00 / Duna Tv <i>Református magazin</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangélikus istentisztelet</i> 19.00 / Pax Tv <i>Evangélikus istentisztelet a budavári templomból</i> 21.15 / Bartók rádió <i>A nagyváradi Michael Haydn kamarakórus hangversenye</i>

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 20/824-5519.
Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA Mária (maria.ball@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: FEDOR SÁRA (sara.fedor@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Munkatárs: WALKÓ ÁDÁM (adam.walko@lutheran.hu). Rovatvezetők: DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamam@t-online.hu). Szerkesztőbizottság: ADÁMI Mária, BALCZA MATE, B. WALKÓ GYÖRGY, DR. FABINY TAMÁS, KENDEH K. PÉTER, KISS MIKLÓS, KISS TAMÁS, DR. OROSZ GÁBOR VIKTOR, PRÖHLE GERGELY, RADOSNÉ LENGYEL ANNA, T. PINTÉR KÁROLY.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 20/824-5518, 1/411-0385.
Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Kossilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).
Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN. Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzárta kizárólag a hétvégi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

